

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียน เจตคติต่อครู และผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กรุงเทพมหานคร" ผู้วิจัยได้ศึกษาคำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. พฤติกรรมการเรียน
  - 1.1 ความหมายและลักษณะของพฤติกรรมการเรียน
  - 1.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียน
  - 1.3 พฤติกรรมการเรียนกับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้
  - 1.4 พฤติกรรมการเรียนวิชาสังคมศึกษา
2. เจตคติ
  - 2.1 ความหมาย ลักษณะ และองค์ประกอบของเจตคติ
  - 2.2 เจตคติต่อครูกับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้
3. ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้
  - 3.1 ความหมายและองค์ประกอบของผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้
  - 3.2 ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาสังคมศึกษา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

พฤติกรรมการเรียน

ความหมายและลักษณะของพฤติกรรมการเรียน

นักจิตวิทยา และนักการศึกษาหลาย ๆ ท่านได้ให้ความหมายและอธิบายถึงลักษณะของพฤติกรรมการเรียนไว้ดังต่อไปนี้

ลูมานิน รุ่งเรืองธรรม (2522: 33) ได้สรุปว่า พฤติกรรมในการเรียนของผู้เรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงพฤติกรรมให้ผู้เรียนมีความเจริญสูงสุด โดยผ่าน ประสบการณ์ต่าง ๆ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรมการเรียนของผู้เรียนก็คือ สิ่งที่คุณคน กระทำขณะที่เรียนนั่นเอง

ธีรยุทธ์ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา (2525: 125) ได้อธิบายความหมายและลักษณะของ พฤติกรรมการเรียนสรุปได้ว่า พฤติกรรมการเรียนหมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมที่นักเรียน แสดงออก เพื่อมุ่งพัฒนาในด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดในวิชาต่าง ๆ พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนของครูอย่างใกล้ชิด คือ พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนจะดำเนินไปด้วยดีนั้นย่อมจะต้องอาศัยพฤติกรรมการสอนที่ดี ของครูด้วย และพฤติกรรมการสอนที่ดีของครูจะผลักดันให้พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนดำเนิน ไปในทางที่ดีเช่นเดียวกัน

ธีระ รุญเจริญ (2525: 146) ได้อธิบายถึงพฤติกรรมการเรียนในชั้นเรียนของ นักเรียนว่ามี 2 ประเภทใหญ่ ๆ สรุปได้คือ

1. พฤติกรรมที่ใช้วาจา หมายถึงพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกเพื่อสื่อความหมาย ระหว่างครูผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียน เช่น การใช้ภาษาพูด การถามตอบ
2. พฤติกรรมที่ไม่ใช้วาจา หมายถึงพฤติกรรมใด ๆ ที่ไม่ใช้วาจา เช่น การเขียน การอ่านในใจ การทำงาน

โสภา ชูพิกุลชัย (2528: 111) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมการเรียนเพิ่มเติม ว่า นอกจากพฤติกรรมการเรียนจะหมายถึงการกระทำหรือกิจกรรมที่นักเรียนแสดงออกในการเรียน แล้ว พฤติกรรมการเรียนยังหมายถึงการตอบสนองหรือปฏิกิริยาที่นักเรียนมีต่อประสบการณ์ สิ่งแวดล้อมในขณะที่เรียนด้วย ดังนั้นพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของ นักเรียน เป็นสำคัญ

สุชาติ ศิริสุขไพบูลย์ (2528: 1) ได้กล่าวถึงลักษณะของพฤติกรรมการเรียน ว่า การเรียนเป็นขบวนการที่สำคัญของชีวิต คนเราทุกคนจะต้องเรียนตั้งแต่เกิดจนตาย เพราะ

ชีวิตกับการเรียนเป็นของคู่กัน การเรียนอาจเกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่ง เราสามารถแบ่งระบบของพฤติกรรมในการเรียนได้ 2 อย่างคือ

1. การเรียนนอกระบบโรงเรียน
2. การเรียนในระบบโรงเรียน

การเรียนนอกระบบโรงเรียนนั้นส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตประจำวันในสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่เรียนรู้จากประสบการณ์การกระทำของตนเองและของผู้อื่น การเรียนรู้อาจเรียนจากการลองผิดลองถูก ส่วนการเรียนในระบบโรงเรียนนั้นเป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อนและยุ่งยากพอสมควร เพราะสิ่งที่จะเรียนนั้นเป็นสิ่งที่เรียนกันไม่ได้ง่ายนัก ประกอบกับสิ่งที่ต้องเรียนมีเป็นจำนวนมาก วิชาการต่าง ๆ เกิดขึ้นในระบบโรงเรียนมาจากการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการอ่าน เขียน เลขคณิต ทฤษฎีช่าง ปฏิบัติงานช่าง หรืออื่น ๆ นั้น เป็นสิ่งที่แตกต่างกับการเรียนในชีวิตประจำวันของบุคคล

ชาร์ล เอ็ม แครนสตัน และ แมคคอร์ท บาร์เคลย์ (Charles M. Cranston and McCort Barclay 1985: 136) ให้ความเห็นว่า พฤติกรรมในการเรียนของผู้เรียนและเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ การสอน ผู้สอน และสัมพันธ์ภาพกับเพื่อน หมายถึง วิธีการเรียนของผู้เรียนที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าขณะนั้นนั่นเอง

จากข้อความข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมการเรียนหมายถึง การกระทำกิจกรรม การตอบสนอง ปฏิกริยา หรือวิธีการในการเรียนของนักเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ ให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดในวิชาต่าง ๆ พฤติกรรมการเรียนโดยทั่วไปแล้ว มี 2 ระบบ คือ การเรียนนอกโรงเรียน และการเรียนในโรงเรียน พฤติกรรมการเรียนในโรงเรียนของนักเรียนจะดำเนินไปด้วยดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมในการสอนของครู และประสบการณ์ของนักเรียนเป็นสำคัญ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องหรือมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียนนั้น

เอนก กริแสง (2520: 43 - 50) ได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของวิธีเรียนของ

นักเรียนซึ่ง เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการเรียนว่า นักเรียนจะบรรลุจุดมุ่งหมายในการเรียนที่คืบหน้าจะต้องมีวิธีการเรียนที่ถูกต้อง โดยวิธีการเรียนนั้นมีองค์ประกอบที่นักเรียนจะต้องให้ความสนใจคือ

1. การฝึกฝน (Practice) การฝึกฝนจะช่วยให้การเรียนรู้ได้ผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น การฝึกฝนจะได้ผลดีก็ต่อเมื่อผู้เรียนสนใจ เอาใจใส่ ถ้าผู้เรียนเพียงแต่ทำกิจกรรมไปโดยไม่ตั้งใจ การฝึกฝนนั้นก็ไม่มีประโยชน์ การฝึกฝนแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1 การฝึกฝนรวดเดียว (Massed Practice) ซึ่งหมายถึงการฝึกฝนในระยะเวลายาวนานติดต่อกันไป

1.2 การแบ่งการฝึก (Distributed Practice) หมายถึง การฝึกฝนที่มีเวลาพักเป็นระยะ ๆ ไป จากการค้นคว้าปรากฏว่าการแบ่งการฝึกจะได้ผลดีกว่าการฝึกรวดเดียว สำหรับในเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาที่ยาก ๆ หรือกิจกรรมที่อาศัยความคิดนั้น วิธีที่ดีที่สุดก็คือ การใช้เวลาฝึกรวดเดียวติดต่อกันไปก่อนในครั้งแรก ๆ ค่อยไปจึงค่อยใช้วิธีการแบ่งฝึก

2. การเรียนเพิ่มขึ้น (Overlearning) คือการฝึกฝนเพิ่มเติมหลังจากที่เรียนรู้แล้วจะช่วยให้จำบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้จำบทเรียนได้นาน ๆ แม้ว่าจะไม่ได้นำมาใช้ก็ตาม

3. การรู้ผลงาน จะทำให้ทราบว่าข้อบกพร่องคืออะไร และควรแก้ไขอย่างไร นอกจากนั้นยังจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจมากขึ้นด้วย

4. การแบ่งบทเรียน เป็นตอน ๆ จะมีผลต่อการเรียนรู้ของบุคคล

5. การใช้ประสาทรับรู้ช่วยในการเรียน วิธีการเรียนรู้ที่ทำให้ได้ผลดีที่สุดของแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน บางคนเรียนได้ดีโดยการฟัง บางคนโดยการอ่าน แต่บางคนก็ต้องใช้ทั้งสองวิธีประกอบกัน เราไม่อาจกล่าวได้ว่าวิธีใดให้ผลดีที่สุด ยิ่งไปกว่านั้นวิธีการที่คนเราใช้เรียนยังแตกต่างกันไปตามชนิดของบทเรียนอีกด้วย

6. เครื่องล่อใจ (Incentive) ซึ่งหมายถึงสิ่งของหรือสถานการณ์ที่ทำให้เกิดแรงจูงใจให้ทำกิจกรรม หรือแสดงพฤติกรรม เครื่องล่อใจนี้ครูอาจนำมาใช้เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจการเรียนมากขึ้น

7. ความใส่ใจ ผู้เรียนจำเป็นต้องมีจุดมุ่งหมายในการเรียน มีเจตคติที่ดีต่อบทเรียน ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้โดยไม่ตั้งใจขึ้นได้

สัจค อุทรานันท์ (2525: 42) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า องค์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนนั้น นอกเหนือจากวิธีการเรียนแล้ว ลักษณะของการเรียน อัตราการเรียนของผู้เรียนก็มีส่วนสำคัญเช่นกัน

รุ่งทิวา จักรกร (2527: 21) ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ประกอบด้วย

1. ลักษณะของผู้เรียน ซึ่งได้แก่ ความพร้อม ความต้องการที่จะเรียนรู้ ความสามารถในการรับรู้ อารมณ์ที่อยากจะเรียนรู้ ความสามารถในการจำสิ่งที่เรียนรู้แล้ว ระดับเชาวน์ปัญญา เจตคติต่อการเรียนรู้ และสุขภาพจิต

2. ลักษณะของสิ่งที่จะเรียนรู้ สิ่งที่จะเรียนรู้อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิดคือ

2.1 บทเรียน ได้แก่ เนื้อหา สาระ หรือเรื่องราวที่จะเรียนโดยลักษณะของบทเรียนที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ได้แก่ ความสั้น - ยาวของบทเรียน ความยาก - ง่ายของบทเรียน ความมีประโยชน์หรือมีความหมาย - ความไม่มีประโยชน์หรือไม่มีความหมายของบทเรียน

2.2 สื่อประกอบบทเรียน ได้แก่ สื่อการเรียนต่าง ๆ ที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น เร็วขึ้น เช่น หนังสือ รูปภาพ แผนภูมิ ฟิล์ม ภาพยนตร์ และอื่น ๆ โดยลักษณะของสื่อประกอบบทเรียนที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ได้แก่ ความชัดเจน - ความไม่ชัดเจนของสื่อ ความง่าย - ความซับซ้อนของสื่อ ความเหมาะสม - ไม่เหมาะสมกับผู้เรียน

3. วิธีการเรียนรู้ การเรียนรู้ของบุคคลอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 การเรียนรู้ด้วยตนเอง

3.2 การเรียนรู้โดยมีครูสอน

การเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ การเรียนรู้ที่ต้องชวนชววย และทำความเข้าใจกับสิ่งที่เรียนด้วยตนเอง โดยไม่มีบุคคลอื่นมาช่วยชี้แนะแนวทางให้

การเรียนรู้โดยมีครูสอน คือ การเรียนที่ต้องมีบุคคลเป็นผู้คอยชี้แนะแนวทางหรือเอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนให้แก่ผู้เรียน ประสิทธิภาพของการเรียนแบบนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถและเทคนิคในการสอน รวมทั้งบุคลิกภาพของครูผู้สอนอยู่มาก ถ้าสิ่งเหล่านี้ของผู้สอนดี ก็จะทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนมีมาก อย่างไรก็ตาม แม้ประสิทธิภาพ

ของการเรียนแบบมีครูสอนจะขึ้นอยู่กับความสามารถของครูดังกล่าวมาแล้วก็ตาม แต่ประสิทธิภาพของการเรียนรู้ของผู้เรียนยังขึ้นอยู่กับวิธีเรียนและความสามารถของผู้เรียนดังกล่าวด้วย

4. แรงจูงใจในการเรียน จะเป็นสิ่งที่กระตุ้นหรือแรงดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมของการเรียนรู้ออกมา ความต้องการอยากรู้ อยากพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้า มีความพึงพอใจที่จะเรียน มีเจตคติที่ดีต่อบทเรียน ต่อครูผู้สอน ย่อมก่อให้เกิดผลการเรียนที่น่าพอใจ

เฮช เจ คลอสเมออร์ และ อาร์ อี ริปเปิล (H.J. Klausmeier and R.E. Ripple 1971: 58) ได้จำแนกวิธีการเรียนรู้ออกเป็น 2 ประเภทคือ การเรียนรู้ที่ครูจัดกิจกรรมและเนื้อหาให้ กับการเรียนรู้แบบที่ผู้เรียนค้นคว้าด้วยตนเอง แต่การเรียนรู้ทั้งสองแบบก็มีความสำคัญคล้ายคลึงกัน ในแง่ที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ใหม่ เข้าไปอยู่ในโครงสร้างความคิดของคน ซึ่งโครงสร้างเหล่านั้นจะรวมกลุ่มของข้อเท็จจริง มโนภาพ และข้อสรุปที่สามารถนำไปประยุกต์ได้

กล่าวโดยสรุปก็คือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนนั้น ประกอบด้วยลักษณะของนักเรียน ลักษณะของสิ่งที่เรียน แรงจูงใจในการเรียน และวิธีการเรียนของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของวิธีการเรียนนั้นถ้านักเรียนมีวิธีการเรียนที่ถูกต้องก็จะส่งผลให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนตามความมุ่งหวัง

✓ พฤติกรรมการเรียนกับผลสัมฤทธิ์การเรียน

ได้มีผู้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนกับผลสัมฤทธิ์การเรียนและการพัฒนาพฤติกรรมการเรียน เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์การเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายดังนี้

พัลน์ น้อยแสงศรี (2518: 129) ได้เน้นความสำคัญของการใช้เวลาเพื่อการเรียนให้สำเร็จว่า ควรเริ่มต้นให้ถูกทางคือ การเรียนต้องใช้ความพยายาม แบ่งเวลาให้ถูกต้องรวมทั้งต้องรักษาสุขภาพอนามัยให้ดีทั้งร่างกาย และจิตใจ จัดสถานที่อ่านหนังสือให้แน่นอน สนใจ เรื่องที่กำลังเรียนกำลังอ่าน มีทักษะในการอ่าน กล่าวคือ อ่านได้รวดเร็วอย่าอ่านย้อนไปย้อนมา อ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ ได้แก่ สำนวน คำถาม อ่านอย่างจริงจังท่องจำและทบทวน การทบทวนซ้ำ ๆ จะทำให้จำเนื่อหานั้นยิ่งขึ้น ผิดสะสมคำศัพท์ ใช้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ พยายามจดโน้ต มีการทดสอบตนเองอย่างสม่ำเสมอ

อุทุมพร ทองอุไทย (2519: 7 - 100) ได้เสนอแนะวิธีการอ่านและการจดโน้ตที่นักเรียนควรฝึกเพื่อให้ได้ผลดีว่า การอ่านควรปฏิบัติตามวิธีที่เรียกว่า O K 4 R และ การจดโน้ตควรปฏิบัติตามวิธี 5R. ซึ่งวิธีการอ่าน O K 4 R ประกอบด้วย

1. การอ่านอย่างคร่าว ๆ (Overview) เพื่อจะพิจารณาว่าอะไรคือ หัวใจสำคัญของ เนื้อหาที่อ่าน
2. ในระหว่างการอ่านควรพิจารณาว่า มีความคิดที่สำคัญหรือเนื้อหาที่เป็นหัวใจ (Key Ideas) ของเรื่องคืออะไร และประกอบด้วยอะไรบ้าง
3. การอ่าน (Reading) ต้องพยายามตอบคำถามให้ได้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร และ ทำไม
4. หลังการอ่านควรที่จะระลึก (Recall) ทบทวนดูว่า เข้าใจมากน้อยเพียงใด
5. ควรจะมีการขยายความคิด หรือสะท้อนความคิด (Reflect) ออกไปยังความรู้เดิมว่า ช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างไรบ้าง
6. หลังจากนั้นควรมีการทบทวนเป็นครั้งคราว (Review) เพื่อเป็นการช่วยให้ความรู้อยู่ในสมอง

หลักการจดโน้ต เพื่อให้เกิดผลดีคือการเรียนที่นิยมคือ วิธี 5 R ซึ่งประกอบด้วย

1. การบันทึก (Record) ข้อความที่สำคัญต่าง ๆ ลงในบัตรบันทึก
2. การลดหรือย่อเรื่องราวทั้งหลายลงในบัตร (Reduce) หลังจากทีสรุปได้แล้ว
3. การท่องทบทวน (Recite) จากข้อความต่าง ๆ ที่โน้ตไว้ในบัตร
4. หากมีข้อคิดที่เกี่ยวกับสิ่งที่จดโน้ต ให้บันทึกไว้ด้านหลังของบัตร (Reflect)
5. จากนั้นให้ทบทวนทุกสัปดาห์ (Review) ในกรณีที่มีความรู้ใหม่ ก็ให้บันทึกไว้ด้วย

ก๊อ สวัสดิทาณิชย์ (2525: 2) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนว่า การพัฒนาพฤติกรรมการเรียนหรือวิธีเรียนที่ดีนั้น เป็นสิ่งที่ปฏิบัติตามได้ยากในคอนค้น แต่ถ้าปฏิบัติติดต่อกัน เป็นเวลานานพอสมควรแล้ว วิธีเรียนนั้นก็จะเป็นนิสัยประจำตัว ซึ่งเป็น

วิธีการเรียนที่ดีได้แก่ การแบ่งเวลาสำหรับศึกษาไว้เป็นสัดส่วน เมื่อถึงเวลาเรียนก็เรียนอย่างตั้งอกตั้งใจ พยายามรักษาเวลา และทำความเข้าใจเวลาที่กำหนดไว้ให้ได้ทุกวัน หาสถานที่ที่จะศึกษาให้เหมาะ บังคับใจให้แน่วแน่ต่อการเรียน และทำงานต้องทำให้สำเร็จ กำหนดงานประจำไว้ และให้เหมาะสมกับความสามารถ

วัชรีย์ บูรณสิงห์ (2526: 48 - 54) ได้อธิบายเพิ่มเติม สรุปได้ว่าการจัดสรรเวลาในการศึกษาถือได้ว่าเป็น เทคนิคที่สำคัญอันจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนให้ได้ผลดีขึ้นประการหนึ่ง กล่าวคือ ผู้เรียนควรจะต้องมีการทำตารางเวลาสำหรับศึกษาของตนเอง เพื่อจะได้ทำรายการสิ่งที่จะต้องทำตามลำดับความสำคัญก่อนหลัง และ เวลาในการพักผ่อนให้พอเหมาะ พร้อมทั้งมีวิธีการอ่านที่ถูกต้อง เหมาะสม

ปรีชา คัมภีรปกรณ (2526: 45) ได้สรุปองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมการเรียน เพื่อให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น 3 ประการ ดังนี้

1. พฤติกรรมการสอนของครู ซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ถ้าหาก เปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนของครูเป็นกิจแล้ว พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนก็คือปฏิกิจยานั้นเอง กล่าวคือ เมื่อครูมีพฤติกรรมการสอนอย่างไร นักเรียนจะพัฒนาพฤติกรรมของตนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการสอนของครู ดังนั้นการที่นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ หรือพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างไรวางั้น ครูต้องเข้าใจว่า ไม่ได้มาจากนักเรียนโดยตรงทั้งหมด ส่วนหนึ่งจะเป็นผลมาจากพฤติกรรมการสอนของครูด้วย

2. องค์ประกอบจากความพร้อมของผู้เรียน ความพร้อมหรือธรรมชาติของผู้เรียน หมายถึงถึงทั้งวุฒิภาวะของผู้เรียน พื้นความรู้เดิมของผู้เรียน หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน องค์ประกอบ เหล่านี้จะ เป็นตัวบังคับหรือชี้แนะในการแสดงออกทางพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน

3. องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ สถานที่ อุปกรณ์การเรียนการสอน เพื่อนร่วมชั้น สิ่งเหล่านี้ย่อมเกี่ยวข้องในการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียน

สุนทรีย์ พิริยกิจ (2527: 19) ได้กล่าวถึงการปฏิบัติคนขณะเรียนในห้องเรียน เพื่อให้มีผลสัมฤทธิ์การเรียนที่ดีว่า ผู้เรียนควรปฏิบัติคนตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาในเรื่องของหัวใจนักปราชญ์ ดังนี้คือ

สุ (สุคต) แปลว่า ฟัง ต้องฟังด้วยอาการตื่นตัวอยู่เสมอ จิ (จินต) แปลว่า คิด เมื่อฟังคำอธิบายของครูก็นำมาคิดใคร่ครวญหาเหตุผล พร้อมทั้งจดพร้อมกันไปในช่วงโมง ภู (ภูจณา) แปลว่า ใต้ถ้ำ เมื่อใคร่ครวญแล้วถ้าหากสงสัยต้องขจัดข้อสงสัยให้ได้จึงจะได้ข้อเท็จจริง ลี (ลิขิต) แปลว่า จด หลังจากคิดใคร่ครวญแยกแยะเนื้อหาแล้วให้จดแบบย่อไว้ ส่วนการปฏิบัติคนนอกห้องเรียนนั้น ควรทำตารางเรียนสำหรับตนเอง เลือกสถานที่หนังสือและแสงสว่างที่ใช้ดูหนังสือสว่างพอ

เสรี เกียรติบรรลือ (2529: 61) ได้เสนอแนวทางในการสร้างความสามารถในการเรียนรู้ไว้ 4 ประการคือ

1. อ่านให้รู้เรื่อง เรื่องที่ต้องการเรียนรู้ให้ครอบคลุมองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อเป็นภาพรวมทั้งหมดของเรื่อง
2. เรื่องที่มีเนื้อหาสาระซับซ้อน การอ่านอย่างช้า ๆ จะทำให้เข้าใจ และจดจำได้ดี หรืออาจจะใช้วิธีอ่านออกเสียงเบา ๆ จะทำให้จดจำได้ดีขึ้น
3. พยายามหาวิธีการหรือเทคนิคต่าง ๆ ช่วยจำ หรือจัดแยกข้อมูลนั้นออกเป็นประเภท เป็นกลุ่มตามความหมายเดียวกัน
4. พยายามหาแบบฉบับในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ภิญโญ สาธร (2531: 5 - 16) ได้เสนอแนะวิธีเรียนให้แก่วงศ์นี้

1. การปฏิบัติตัวในห้องเรียนที่โรงเรียน ขณะที่ครู อาจารย์ กำลังสอนในชั้นเรียน นักเรียนไม่ควรพูดคุยกัน แต่ให้ความสนใจ เฉพาะสิ่งที่ครูกำลังสอนเท่านั้น คอนใดฟังครูอธิบายไม่ทัน หรือไม่เข้าใจแจ่มแจ้งควรยกมือถามทันที ขณะฟังหรือจดคำอธิบายของครูบางทีจดไม่ทันควรเว้นที่ไว้จดภายหลัง แต่รีบจดในสิ่งที่ครูกำลังพูดอยู่ ลักษณะของการจดควรจดจากความเข้าใจของนักเรียนเองไม่ใช่จดทุกคำพูดของอาจารย์
2. การปฏิบัติตัวนอกห้องเรียน
  - 2.1 ขยันทำแบบฝึกหัดที่ครูสั่งหรือลองทบทวนดูเองสิ่งที่เรียนมาแล้วจากในห้องเรียน

2.2 ขณะทบทวนเรื่องที่เรียนมาแล้ว ควรขีดเส้นใต้สิ่งที่สำคัญไว้ หรือคอนไดที่ครู เน้น เป็นพิเศษให้ทำ เครื่องหมายไว้

2.3 ควรทำตาราง เวลาส่วนตัวประจำสัปดาห์ เอาไว้ว่า เวลาไหนจะทำอะไร ต้องแบ่ง เวลา เอาไว้ดูหนังสือเพิ่ม เติมหลังจากทำการบ้านเสร็จให้ได้ทุกคืน อย่างน้อย 1 หรือ 2 วิชา

2.4 ควรปรับปรุงนิสัยและความสามารถในการอ่านในด้านที่เกี่ยวกับอัตราความเร็วในการอ่าน อย่าอ่านวกไปวกมา ถอยหน้าถอยหลัง เวลาอ่านอย่าใช้คินสอหรือปากกา หรือสิ่งอื่นชี้ตัวหนังสือเป็นตัวเรื่อย ๆ ไป แต่อ่านโดยกวาดสายตาล่วงหน้าไปเป็นวรรค ๆ ยิ่งทำให้มากวรรคเท่าไรยิ่งดี อย่าอ่านออกเสียงดัง ๆ เวลาอ่านเพื่อจับใจความ แต่อ่านในใจ ถ้าอ่านเสียงดังจะเสียเวลามากและจับใจความสำคัญไม่ได้ เพราะกังวลอยู่กับการออกเสียง หรือบางทีเสียงดังทำให้ขาดสมาธิ ขณะอ่านหนังสืออย่าฟังเพลง ดูโทรทัศน์ไปพร้อมกัน เพราะจะทำให้ไม่มีสมาธิ หลักของการอ่านที่สำคัญคือ ต้องอ่านเพื่อจับหลักการ จับแนวคิด จับหัวข้อสำคัญว่ามีข้อ อะไรบ้างให้ได้ทั้งหมด ควรให้ความสนใจตัวเลข สถิติ แผนภูมิ แผนที่ ภาพประกอบ สารบัญ หัวเรื่อง ตัวอักษรที่พิมพ์เอนบ้าง คำบ้าง เล็กบ้าง ในหนังสือที่อ่านด้วย เพราะสิ่ง เหล่านี้จะมีความสำคัญคือความ เข้าใจและทบทวนหลังจากที่อ่านจบลง

แฮรี แมคคอกซ์ (Harry Maddox 1965: 9) ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของพฤติกรรมการเรียนว่า ผลสัมฤทธิ์การเรียนไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคล และการทำงานอย่างหนักเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับวิธีเรียนที่มีประสิทธิภาพด้วย เพราะมีปรากฏว่า นักเรียนที่มีสติปัญญาสูงหลายคนสอบตกหรือทำคะแนนสอบได้น้อยกว่าผู้ที่มีสติปัญญาและความถนัดทางการเรียนปานกลางหรือต่ำ ซึ่งความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์การเรียนของแต่ละคน นอกจากจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางด้านสติปัญญา และความสามารถทางสมองร้อยละ 50 ถึง 60 แล้ว ยังขึ้นอยู่กับความพยายาม และวิธีการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ร้อยละ 30 ถึง 40

การพัฒนาพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน เพื่อให้มีผลสัมฤทธิ์การเรียนสูงขึ้นนั้น มีองค์ประกอบที่มีอิทธิพลหลายประการ

แซมวอล สมิธ (Samuel Smith 1970: 2 - 35) ได้อธิบายถึงการจัดระบบการเรียนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเรียนรู้ไว้ว่า การศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในเรื่องต่าง ๆ ที่นักเรียนได้เรียนมา และการใช้เครื่องมือช่วยในการเรียนเพื่อให้

เข้าใจบทเรียนดียิ่งขึ้นนั้น เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งนอกเหนือจากการกำหนดตารางเวลาในการเรียน การปฏิบัติตามตาราง เวลาเรียน สถานที่เรียนเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ความมีสมาธิ ปราศจากสิ่งรบกวนขณะที่ยเรียน การทำงานที่ได้รับมอบหมายในแต่ละวันให้สำเร็จ รวมทั้งความสามารถในการอ่าน และหลักในการจดโน้ตที่ดีที่กล่าวมาแล้ว ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนถ้าหากผู้เรียนได้มีการปฏิบัติ

ทิม วอลเทอร์ และ อัล ไชเบิร์ต (Tim Walter and Al Sibert 1976: 41) ได้กล่าวอธิบายเพิ่มเติมใน เรื่องของการพัฒนาความสามารถในการเรียนว่า การจัดทำตารางเวลา หรือการจัดช่วงเวลาในการศึกษานั้นจะต้องทำขึ้นอย่างสมเหตุสมผล เพราะตารางเวลา หรือช่วงที่กำหนดให้ผู้เรียนปฏิบัติภารกิจ ในด้าน การเรียน เหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนคือ เป็นตัวเสริมพลังที่ดี ทำให้ผู้เรียนสามารถเตรียมตัว เพื่อศึกษาหรือทำกิจกรรมนั้น ๆ ด้วยความกระตือรือร้น สามารถจัดสิ่งที่จะมารบกวนสมาธิขณะศึกษา ทั้งสมาธิทางคา สมาธิทางหูได้ด้วย

แพทริเซีย เอ็ม ออสท์โม (Patricia M. Ostmo 1984: 27) กล่าวว่า "พฤติกรรม การเรียนหรือวิธีการ เรียนของบุคคล จะเป็นผลให้ผลสัมฤทธิ์ การเรียนของบุคคล แตกต่างกันไปได้"

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมในการเรียนของผู้เรียนมีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ การเรียนของผู้เรียน เป็นอย่างยิ่ง การพัฒนาพฤติกรรม การเรียน ให้ผลสัมฤทธิ์ การเรียนสูงขึ้นนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบใน ด้านต่าง ๆ เช่น พฤติกรรม การสอนของครู ความพร้อมของผู้เรียน สภาพแวดล้อมของผู้เรียน และมีวิธีการเรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้เรียน ควรทำตารางเวลาสำหรับศึกษาของตนเอง ทบทวนบทเรียนและค้นคว้าเพิ่มเติมสม่ำเสมอ มีทักษะ ในการอ่าน และการจดโน้ตที่ดี ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จทันเวลา ขณะอยู่ในห้องเรียน หวังใจฟังครูอธิบายแล้วคิดหาเหตุผลตาม หากไม่เข้าใจต้องได้ถาม วิธีการเรียนดังกล่าวเมื่อนำ มาผสมผสานกับ เทคนิควิธีการ เฉพาะของแต่ละบุคคลแล้ว จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จ และ ก่อให้เกิดผลที่ดีแก่การเรียน

พฤติกรรมกรรเรียนวิชาสังคมศึกษา

พฤติกรรมในการเรียนวิชาสังคมศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป จะไม่แตกต่างกับพฤติกรรม การเรียนวิชาอื่นที่กล่าวมาแล้วนัก แต่เนื่องจากจุดประสงค์สำคัญของการเรียนวิชาสังคมศึกษา คือ การพัฒนาความเป็นพลเมืองดี ที่มีประสิทธิภาพ สามารถตัดสินใจในเรื่องราว หรือ ปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง การปกครองที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสามารถเลือก แนวทางในการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ประกอบกับลักษณะของความรู้ในวิชาสังคมศึกษา นั้น เป็นความรู้จากวิชาต่าง ๆ ของสาขาสังคมศาสตร์ที่ได้รับการเลือกสรรมาแล้ว มีปริมาณ มากมายหลายลักษณะ และความรู้เหล่านี้ขยายตัวอย่างกว้างขวางรวมทั้งสถานการณ์ในสังคม ประจำวันก็ผันผวนอย่างรวดเร็ว ดังนั้นจึง เป็นสิ่งที่สำคัญที่ทำให้พฤติกรรมของผู้เรียนวิชา สังคมศึกษามีพฤติกรรมในการเรียนแตกต่างจากการเรียนวิชาอื่น ๆ ไปบ้าง ซึ่งนักสังคมศึกษา หลาย ๆ ท่านได้ให้คำแนะนำในการเรียนไว้ดังนี้

รัศมี ภิมบาลแทน (2524: 14) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการฝึกทักษะ เพื่อช่วย ให้การเรียนวิชาสังคมศึกษามุ่งบรรลุเป้าหมายว่า การฝึกหัดหรือปฏิบัติจริงจน เกิดทักษะที่จำเป็น คือการ เป็นพลเมืองดีหลาย ๆ ด้านนั้น จะทำให้นักเรียนแต่ละคนสืบสอบ เพื่อแสวงหาความ เชื่อ คำนิยม และนโยบายทางสังคมซึ่งเป็นพื้นฐานให้เกิดทางเลือกสำหรับนำไปประยุกต์ใช้อย่างฉลาด ทักษะที่สำคัญได้แก่ ทักษะในการอ่าน ผู้เรียนจะต้องเข้าใจ เรื่องที่อ่านและรู้จักการแปลความหมาย จากข้อความในหนังสือ แผนที่ แผนภูมิ กราฟ ตาราง และค้นหนังสือเป็น คือรู้ว่าการจะหาข้อมูล หรือข้อเท็จจริงชนิดใดจะค้นคว้าจากหนังสือชนิดใด ทักษะในการดำเนินการเก็บข้อมูล รู้จักวิธี เก็บและรวบรวมข้อมูล แปลผลจากข้อมูล รู้จักแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากอุปมา แยกเรื่องจริง ออกจากนิยาย สามารถตรวจสอบข้อถูกต้องของข้อมูลที่หามาได้ และรู้จักนำเสนอข้อมูลอย่าง เป็นระเบียบ และทักษะในการสร้างสรรค์ เช่น การทำรายงาน การทำแผนที่คร่าว ๆ การทำ มาตราส่วนเพื่อการสำรวจ การสัมภาษณ์ผู้นำในท้องถิ่น การสังเกตตามความรู้ความสามารถของ นักเรียน เป็นต้น

ลาวัณย์ วิทยาอุทกกุล (2526: 9) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับทักษะในการเรียนวิชา สังคมศึกษาไว้ว่า ในการเรียนวิชาสังคมศึกษานั้นผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ทักษะทางปัญญามากกว่า

การรับรู้ และจดจำเพียงอย่างเดียว เพราะคนเราจะจดจำข้อเท็จจริงต่าง ๆ โดยเฉพาะที่ไม่มี
ความหมายหรือไม่มีความสัมพันธ์กับสิ่งอื่นได้ไม่นาน ซึ่งวิชาสังคมศึกษาก็เป็นวิชาที่มีเนื้อหา
ทั้งโดยตัวเอง และในเชิงสัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ด้วย ย่อมเป็นไปได้ยากที่ผู้เรียนจะจดจำได้ทั้งหมด
และไม่เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต หากข้อเท็จจริง เหล่านั้นมิได้มีความหมายหรือสร้างแนวคิด
ใด ๆ ด้วย

วลัย อารุณี (2526: 12) ได้เน้นให้เห็นความสำคัญของทักษะในการอ่านในวิชา
สังคมศึกษาว่า การเรียนวิชาสังคมศึกษานั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับการอ่านอยู่มาก เพราะการอ่าน
เป็นทักษะในการแสวงหาความรู้อย่างหนึ่งของนักเรียน นอกจากนักเรียนจะได้ความรู้จากตำรา
เรียนแล้ว ก็ยังได้จากแหล่งความรู้อื่น ๆ อีก เช่น หนังสือพิมพ์ เอกสาร และนิตยสาร ความ
หมายของทักษะการอ่านก็คือ ความเข้าใจในการอ่าน (Reading Comprehension) โดยม
ีความสามารถในการอ่านที่เป็นพื้นฐานและนำมาสัมพันธ์กับความเข้าใจและการวิเคราะห์ ฉะนั้น
การอ่านนั้นต้องอาศัยกระบวนการคิด (Process of Thinking) เพราะไม่เพียงแต่อ่านได้
แต่ต้องอ่าน เป็นคือ เข้าใจสิ่งที่ตนอ่านอยู่นั้นว่า สื่อความหมายอย่างไรบ้าง การอ่านจึงไม่เป็น
ทักษะที่มีความสมบูรณ์ด้วยตนเอง ทุกคนมีโอกาสที่จะพัฒนาทักษะการอ่านและ เป็นนักอ่านที่มีความ
สามารถได้ ทักษะการอ่านประกอบไปด้วยทักษะย่อย ๆ พอสรุปได้ 3 ประการคือ

1. ทักษะการใช้แหล่งข้อมูล (Reference Skills) คือความสามารถในการใช้
แหล่งข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ
2. ทักษะการเขียนสรุปย่อและเขียนโครงร่าง (Note - Taking and Outlining
Skills) สามารถเก็บใจความสำคัญของข้อความที่กำลังอ่านอยู่ และสรุปได้
3. ทักษะการค้นคว้าสำรวจ (Exploratory - Discovery Skills) ความ
สามารถในการอ่านจับใจความได้ รวบรวมความคิดสำคัญ ตอบคำถามได้ ตลอดจนแยกแยะ
ข้อเท็จจริงกับความคิดเห็นได้

พิบูลศรี วาสนสมลสิทธิ์ (2526: 53) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมในการเรียนวิชา
สังคมศึกษา สรุปได้ว่า ผู้เรียนจำเป็นจะต้องพัฒนาทักษะในการเรียนสังคมศึกษา เพื่อเป็น
เครื่องมือในการแสวงหาความรู้ได้โดยไม่หยุดยั้ง และไม่จำกัดเฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น ดังนั้น

วิธีการเรียนที่มักเรียนควรพัฒนา ก็คือ การเรียนแบบสืบสอบ (Inquiry) จะสามารถช่วยนักเรียนให้เรียนวิชาสังคมศึกษาได้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

เอ็ดวิน เฟนตัน (Edwin Fenton 1966: 29) ได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนสังคมศึกษาโดยวิธีการสืบสอบว่า เป็นวิธีการที่เหมาะสมในการที่นักเรียนจะสามารถนำมาใช้ในการแสวงหาความรู้ โดยนำประสบการณ์จากในอดีตมาประยุกต์กับประสบการณ์ใหม่ เพื่อใช้แก้ปัญหาที่ค้นพบใหม่ ซึ่งวิธีนี้นักประวัติศาสตร์และนักสังคมศาสตร์ใช้ในการแสวงหาความรู้มากที่สุด ดังนั้นครูสังคมศึกษานำมาพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนต่อไป

เลียมวาร์ค เอส เคนเวิร์ทธี (Leonard S. Kenworthy 1969: 124) ได้สรุปทักษะในการเรียนสังคมศึกษาที่จำเป็นสำหรับนักเรียนดังนี้

1. การกำหนด รวบรวม ประเมินข้อมูล และแนวคิดต่าง ๆ
2. การเรียบเรียงข้อมูล และแนวคิดต่าง ๆ ขึ้นมาใหม่
3. การสื่อความหมาย ได้แก่ การนำเสนอแนวคิด และข้อมูลซึ่งได้จากการฟัง

การอ่าน การพูด และการเขียน

4. การตีความจากวัสดุสารต่าง ๆ
5. การคิดอย่างวิเคราะห์วิจารณ์
6. การทำงานร่วมกับผู้อื่น
7. การใช้แผนที่ ลูกโลก

ทักษะในการเรียนสังคมศึกษา 7 ประการนี้หากนำมาจัดหมวดหมู่แล้วจะประกอบไปด้วย

3 กลุ่มของทักษะคือ

1. ทักษะในการอ่าน คือความสามารถเข้าใจมโนทัศน์ (Concept) เข้าใจศัพท์ใหม่ และคำจำกัดความต่าง ๆ
2. ทักษะ การใช้เอกสารอ้างอิง ได้แก่ ความสามารถในการใช้และการอ่านแผนที่ กราฟ แผนภูมิ ภาพกราฟฟิค การใช้พจนานุกรม สารานุกรม
3. ทักษะการสื่อความหมาย หลังจากนักเรียนได้ศึกษาข้อมูลแล้ว นักเรียนต้องการที่จะนำเสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้ และแนวคิดโดยการพูดและการเขียน ซึ่งเป็นทักษะในการสื่อความหมาย

มาสัมพันธ์กับทักษะการคิด นักเรียนจะต้องรู้จักการเรียบเรียงแนวคิดของคนขึ้นมาใหม่ นอกจากนั้น ทักษะในการสังเขปหัวข้อก็เป็นทักษะที่จำเป็น เพราะการสังเขปหัวข้อเป็นการเลือกแนวคิดการวาง กรอบของรายงานในการเตรียมรายงาน และนักเรียนจะต้องใช้ทักษะในการสรุปและเสนอแนะ เช่น การบ่งชี้ถึงสาเหตุ การเปรียบเทียบ และการเพิ่มเติมความรู้ที่ค้นพบจากข้อมูลมาเป็นข้อ อภิปรายใหม่

แจค อาร์ แฟรงเคิล (Jack R. Fraenkel 1980: 137) ได้เสนอแนวคิดที่ว่า ถ้านักเรียนต้องการประสบความสำเร็จในกิจกรรมการเรียนจำเป็นต้องอาศัยทักษะที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ 3 ประเภทคือ

1. ทักษะการคิด (Thinking Skills) ซึ่งจำแนกได้เป็น

1.1 การคิดสรุปรวม (Convergent Thinking) ได้จากการรวบรวมแนวคิดจากข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ได้คำตอบที่ต้องการ 1 คำตอบ

1.2 การคิดแยกแยะ (Divergent Thinking) เพื่อให้ได้คำตอบที่เป็นไปได้หลายคำตอบ ไม่มีคำตอบใดคำตอบหนึ่งถูกต้องเพียงคำตอบเดียว

1.3 การคิดอย่างวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Thinking) เป็นการคิดเพื่อช่วยในการตัดสินใจในการเลือกจากการเปรียบเทียบ

1.4 การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เพื่อให้ได้แนวคิดใหม่

2. ทักษะทางวิชาการ (Academic Skills) ได้แก่ ทักษะการอ่าน การดู การฟัง การสังเขปหัวข้อ การจดบันทึกย่อ การเขียนคำอธิบายภาพ การทำแผนภูมิ การอ่านและการตีความแผนที่ การทำแผนผัง การทำตาราง การลำดับเหตุการณ์ตามเส้นเวลา (Time-Line) การใช้คำถาม

3. ทักษะทางสังคม (Social Skills) ได้แก่ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น การทำโครงการศึกษาค้นคว้าร่วมกัน การอภิปรายกลุ่ม การฟังความเห็นของผู้อื่น การเป็นผู้นำกลุ่มอภิปราย การแสดงท่าทีตอบสนอง การช่วยเหลือผู้อื่น

การที่นักเรียนจะเรียนวิชาสังคมศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้นั้น นอกจากนักเรียนจะอาศัยทักษะทางวิชาการและทักษะทางสังคม เป็นพื้นฐานสำคัญดังกล่าวมาแล้วก็ต้องอาศัยบุคลิก

ลักษณะของนักเรียนที่จะมีพฤติกรรมทางสติปัญญา และพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์ ซึ่งจะ
ต้องมีบุคลิกลักษณะที่จะช่วยส่งเสริมดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมทางสติปัญญาที่พึงประสงค์ ได้แก่ ช่างสังเกต มีเหตุผล มีเมตตากรุณา
2. เจตคติทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ ใจกว้าง มีความเป็นกลางไม่เอาความคิดส่วนตัว
เข้ามาปน ช่างสงสัย รู้จักการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ต่าง ๆ รู้จักการรวบรวมวิเคราะห์ มีความ
ซื่อสัตย์ ซอมนการค้นคว้าเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์และ เชื่อในเหตุผลของแต่ละบุคคลและกลุ่ม
3. มีความอดทน เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
4. มีลักษณะพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์ ได้แก่ มีความเข้าใจและสนใจต่อสภาพ
แวดล้อมรอบตัว มีความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม
5. สนใจในการแก้ปัญหาที่พบเห็นจากบทความและหนังสือพิมพ์
6. มีความรับผิดชอบในการศึกษาเพื่อความรอบรู้ การอยู่ร่วมในสังคม มีสำนึกใน
พันธะหน้าที่ในการนำความรู้ไปใช้ในการตัดสินใจ และแก้ปัญหา (Jack R. Fraenkel 1980:

10 - 11)

จอห์น ยู ไมเคิลลิส (John U. Michaelis 1985: 6 - 7) ได้กล่าวถึงทักษะทาง
วิชาการที่สำคัญในการเรียนวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายว่า ประกอบไปด้วย 2 ลักษณะ
คือ

1. ทักษะในการเรียน (Study Skills) ได้แก่ ความสามารถในการอ่าน
การตีความ การสรุปข้อสังเขป การอ่านแผนที่ การตีความแผนที่และกราฟ การสร้างแผนภูมิ
และการใช้วัสดุอ้างอิง และแหล่งความรู้ชนิดต่าง ๆ ตลอดจนความสามารถในการแสวงหา
ความรู้ซึ่งได้แก่ การรู้จักเลือกอ่านตามวัตถุประสงค์ การตั้งคำถามที่เหมาะสม และสอดคล้อง
กับเรื่องราวที่ค้นคว้า การวิเคราะห์ และการรวบรวมเรื่องราวและความรู้ตรงตามเรื่องที่
ต้องการศึกษา และการกำหนดข้อสมมติฐานอย่างมีเหตุผล

2. ทักษะในการคิด (Thinking Skills) ได้แก่ ความสามารถในการคิด
อย่างมีวิจารณญาณ การสรุปแนวคิดจากเนื้อเรื่องที่เรียนไปแล้ว การสรุปหลักเกณฑ์จากข้อมูล
การแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลและสามารถประยุกต์ใช้หลักเกณฑ์ต่อสถานการณ์หรือปัญหาใหม่ ๆ ได้

เจมส์ จี เลนเจล (James G. Lengel 1987: 13) มีความเห็นว่า ทักษะการคิด (Thinking Skills) เป็นทักษะที่มีความสำคัญสำหรับพลเมือง ตั้งแต่ปี ค.ศ.1787 จนถึงปัจจุบัน และคาดว่าจะต้องเพิ่ม การคิดวิเคราะห์มากขึ้นในปี ค.ศ.2007 เนื่องจากสังคมปัจจุบัน เป็นสังคมที่เต็มไปด้วยข้อมูล ข่าวสาร จึงควรนำทักษะการคิดไปใช้ในการเรียนการสอน โดยเฉพาะ เนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ เหตุการณ์ปัจจุบัน และวัฒนธรรมศึกษาได้เป็นอย่างดี

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า วิธีการที่จะเรียนวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น นักเรียนจะต้องรู้จักวิธีการของการเรียนที่ถูกต้อง เหมาะสมกับลักษณะของ วิชา ซึ่งได้แก่ รู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ การค้นคว้า และการใช้แหล่งข้อมูลเพื่อที่จะนำมาแก้ ปัญหาที่ค้นพบใหม่ได้ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าจะต้องอาศัยทักษะในการเรียนที่ดี ทักษะในการเรียน สังคมศึกษาทุกทักษะจะต้องอาศัยทักษะการคิด เข้าไปเกี่ยวข้องเสมอ

เจตคติ

ความหมาย ลักษณะ และองค์ประกอบของเจตคติ

มีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่า เจตคติ ไว้ดังนี้

ประภา เพ็ญ สุวรรณ (2520: 3) ได้รวบรวมคำจำกัดความทั้งหลายของคำว่า "เจตคติ" และสรุปได้ดังนี้ เจตคติเป็นความคิดเห็นซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมจะมีปฏิกิริยา เฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก

เชิดศักดิ์ โสวาสินธุ์ (2520: 38) ได้สรุปว่า เจตคติเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มี ต่อสิ่งต่าง ๆ อันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ประสบการณ์ และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม หรือแนวโน้มที่จะตอบสนองสิ่งเร้า นั้น ๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง อาจเป็นไปในทางสนับสนุน หรือคัดค้านก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกระบวนการอบรมให้เห็น รู้ระเบียบวิธีของสังคม

ประสาร ทิพย์ธารา (2521: 92) ได้สรุปความหมายของเจตคติไว้ดังนี้ เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกและความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อสิ่งใด บุคคลใด ทั้งที่เป็นรูปธรรม หรือนามธรรม ในทางที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับ ทั้งนี้เป็นผลจากการที่บุคคลได้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องด้วย

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2522: 92) ได้สรุปความหมายของเจตคติจากความหมาย ของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลาย ๆ ท่านไว้ดังนี้คือ เจตคติคือสภาพจิตใจหรือความรู้สึก

นึกคิดของบุคคล หรือความเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยแสดงพฤติกรรม

ออกมา เป็นที่ปรากฏต่อบุคคลหรือสาธารณชนก็ตาม ล้วนเป็นการกระทำอันเกิดจากเจตคติทั้งสิ้น

สุณีย์ อิศรากร (2524: 148) ได้สรุปไว้ว่า เจตคติเป็นสภาพทางจิตใจที่เกิดจากประสบการณ์อันทำให้บุคคลมีท่าทีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง อาจแสดงท่าทีออกมาในทางที่พอใจ เห็นด้วย หรือไม่พอใจ ไม่เห็นด้วยก็ได้

สุภาพ วาดเขียน (2525: 210) ได้อธิบายถึงเจตคติไว้ สามารถสรุปได้ว่า เจตคติ เป็นขบวนการทางความคิดที่สะสมต่อเนื่องกันในเชิงศักยภาพของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และพร้อมที่จะแสดงออกเป็นพฤติกรรม เมื่อถึงโอกาสที่จะกระทำการหรือกระทำกิจกรรมนั้น ๆ ตามวัตถุประสงค์ โดยอาศัยกฎเกณฑ์จากประสบการณ์เดิมสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ในปัจจุบัน และความคาดหวังที่คิดว่าน่าจะมีโอกาสเกิดขึ้นได้ และเป็นไปได้ในปัจจุบันและอนาคต ทั้งในด้านเกี่ยวกับส่วนบุคคลและสังคมแวดล้อม

ยุพิน พิพิธกุล (2527: 13) กล่าวว่า เจตคติหมายถึงความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าอันเป็นสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น บุคคล วัตถุ เหตุการณ์ ฯลฯ ซึ่งความรู้สึกนี้อาจจะเป็นไปได้ทั้งทางบวกหรือทางลบ

บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ (2527: 221) ได้สรุปไว้ว่า เจตคติเป็นท่าทีรวม ๆ ของบุคคลที่เกิดจากความพร้อมหรือความโน้มเอียงของจิตใจ ซึ่งแสดงออกต่อสิ่งเร้าหนึ่ง ๆ เช่น ต่อวัตถุประสงค์ของ และสถานการณ์ในสังคม โดยแสดงออกมาในทางสนับสนุนซึ่งมีความรู้สึกเห็นดีเห็นชอบ

วิจิตร ลิ้มพาณิชย์ (2528: 16) ได้สรุปความหมายของเจตคติจากนักการศึกษาและนักจิตวิทยาหลาย ๆ ท่านไว้ว่า เจตคติคือสภาพทางจิตใจของบุคคลแต่ละบุคคลที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ และมีความพร้อม เพื่อที่จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งต่าง ๆ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ในทางใดทางหนึ่ง เช่น ชอบ ไม่ชอบ สนับสนุน หรือต่อต้าน

สุรางค์ จันทน์เอม (2529: 48) ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า เจตคติหมายถึงท่าทีหรือความรู้สึกที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งแสดงออกต่อบุคคลด้วยกัน ต่อวัตถุประสงค์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นไปในทางที่ดีหรือในทางบวก (Positive) และในทางไม่ดีหรือในทางลบ (Negative) หรืออาจเป็นกลาง (Neutral) ก็ได้ ทั้งนี้ย่อมเกิดจากการเรียนรู้ของเขาในสิ่งต่าง ๆ

การ์ดอน ดัมบลิว อัลพอร์ต (Gardon W. Allport 1967: 3) ได้อธิบายว่า เจตคติ มีความหมายตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Attitude" ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า "Aptus" แปลว่า โน้มเอียง เหมาะสม

มิลตัน โรคิช (Milton Rokeach 1970: 112) ได้อธิบายไว้ว่า เจตคติเป็นการผสมผสานหรือการจัดระเบียบของความเชื่อที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสถานการณ์หนึ่งซึ่งผลรวมของความเชื่อนี้จะเป็นตัวกำหนดแนวโน้มของบุคคลในการที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ

ฮาร์รี ซี ไทรแอนดิส (Harry C. Triandis 1971: 6 - 7) ได้สรุปว่า เจตคติ มีความหมายที่สำคัญอยู่สองประการคือ เจตคติเป็นความพร้อมที่จะตอบ และเป็นความสม่ำเสมอในการตอบสนองของบุคคลต่อบุคคลอื่น หรือคือสภาพทางสังคม

จาก Dictionary of Education ของ คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good 1973: 49) ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า เจตคติคือความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง อาจเป็นการเข้าหาหรือหนีหรือต่อต้านบุคคล สถานะการณืบางอย่าง หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น รัก เกลียด กลัว ไม่พอใจต่อสิ่งนั้น

เวลเคล ดัมบลิว ครูซ (Wendel W. Cruze 1974: 187) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า เจตคติหมายถึงความรู้สึก ความเอนเอียงของจิตใจที่มีต่อประสบการณ์ที่คนเราได้รับ

เบนจามิน บี ไวท์ลแมน (Benjamin B. Wohlman 1975: 34) ได้อธิบายคำว่า "เจตคติ" ไว้ดังนี้

เจตคติ เป็นสภาพความพร้อมของจิตใจที่ผ่านประสบการณ์จนเกิดการเรียนรู้แนบแน่นและผลักดันให้มนุษย์ตอบสนองต่อบุคคล วัตถุ หรือแนวคิดเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่าง ในลักษณะสอดคล้องหรือขัดแย้งก็ได้ เจตคติประกอบด้วยส่วนที่เป็นความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และพฤติกรรม

ฟอร์เรสต์ พี ชีสแมน (Forrest P. Chisman 1976: 23 - 24) ได้รวบรวมความหมายของนักจิตวิทยาหลายคน แล้วสรุปออกมาอย่างสั้น ๆ ว่า เจตคติคือความคงทนของการประเมินค่าทางอารมณ์และจิตใจ

ฟิลลิป จี ซิมบาร์โด, เอ็มบี บี เอ็มบีเซน และ คริสตินา มาสแลช (Phillip G. Zimbardo, Ebbe B. Ebbesen and Christina Maslach 1977: 19 - 20) ได้ให้

ความหมายของเจตคติไว้อย่างละเอียดว่า เจตคติหมายถึง ความพึงพอใจและไม่พึงพอใจ ความชอบหรือไม่ชอบที่บุคคลมีต่อคนอื่น กลุ่มสังคม สถานการณ์ วัตถุหรือแนวคิด และถ้ามีสถานการณ์ใด ๆ เกิดขึ้น บุคคลเพียงแต่มีความรู้สึกต่อสิ่งนั้นโดยไม่จำเป็นต้องร่วมมือก็ได้ ชื่อว่ามีเจตคติต่อสิ่งนั้น

แอน อนาสตาซี (Anne Anastasi 1982: 552) อธิบายความหมายของเจตคติว่า หมายถึง ความโน้มเอียงที่จะแสดงออกทางชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น เชื้อชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณีหรือสถาบันต่าง ๆ เจตคติไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่สรุปหาได้จากพฤติกรรมภายนอกทั้งที่ต้องใช้ภาษา และไม่ต้องใช้ภาษาได้

จากข้อคิดและคำอธิบายของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศที่ยกมากล่าวไว้ข้างต้น สรุปได้ว่า "เจตคติ" หมายถึงท่าที ความรู้สึก อารมณ์ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งภายหลังจากที่บุคคลได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ในสิ่งนั้น อาจเป็นไปในทางบวก เห็นชอบด้วย หรือสนับสนุน พอใจหรือเป็นไปในทางลบคือไม่ชอบ ไม่เห็นด้วย ไม่สนับสนุน ไม่พอใจ คัดค้าน

ลักษณะและองค์ประกอบของเจตคติ

ได้มีนักจิตวิทยาหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะและองค์ประกอบของเจตคติไว้ดังต่อไปนี้

ประภา เพ็ญ สุวรรณ (2520: 3 - 5) และ สุรางค์ จันทน์เอม (2529: 50) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของเจตคติไว้ว่าประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ

1. องค์ประกอบด้านพุทธิปัญญา ได้แก่ความคิด ความรู้ ความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ
2. องค์ประกอบทางด้านการปฏิบัติ เป็นองค์ประกอบที่มีแนวโน้มในทางปฏิบัติคือ ถ้ามีสิ่งเร้าที่เหมาะสม ก็จะเกิดการปฏิบัติตอบสนองในทางที่สนับสนุนหรือคัดค้าน
3. องค์ประกอบด้านท่าที ความรู้สึก เป็นองค์ประกอบทางด้านอารมณ์ ซึ่งความรู้สึกนี้เป็นตัวเร้าอีกตัวหนึ่งที่ส่งผลให้บุคคลประเมินสิ่งเร้านั้นว่าเป็นที่พอใจ หรือไม่พอใจ ถือเป็นความรู้สึกในด้านบวก และความรู้สึกในด้านลบนั่นเอง

สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์ และอนุสรณ์ สฤลฤ (2522: 76) ได้แบ่งลักษณะการแสดงออกของเจตคติไว้ 3 ลักษณะคือ

1. เจตคติเชิงนิมมาน เป็นการแสดงออกในลักษณะความพึงพอใจ เห็นด้วย ชอบสนับสนุน ปฏิบัติตามด้วยความพอใจ

2. เจตคติเชิงนิเสธ เป็นการแสดงออกในลักษณะตรงข้ามกับเจตคติเชิงนิมาน เช่น ไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่นินดี ไม่รวมมือ

3. เจตคติที่เป็นกลาง เป็นการแสดงออกในลักษณะที่ไม่เป็นทั้งเจตคติเชิงนิมานและเจตคติเชิงนิเสธ แต่อยู่ระหว่างกลางไม่เข้าข้างใดข้างหนึ่ง เช่น รู้สึกเฉย ๆ ไม่ถึงกับชอบ หรือเกลียด เป็นต้น

สุณีย์ อีรดากร (2524: 135) ได้อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงเจตคติของบุคคลว่าประกอบด้วย 3 วิธีการคือ

1. โดยการเปลี่ยนองค์ประกอบทางพุทธิปัญญา หรือความรู้ ความเข้าใจ
2. โดยการใช้ทฤษฎีการเรียนรู้
3. โดยอาศัยอิทธิพลของกลุ่ม

ธีระพร อูวรรณโน (2528: 16 - 17) ได้สรุปแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของเจตคติของนักจิตวิทยาหลาย ๆ ท่านไว้ว่า สามารถแบ่งแนวความคิดในการจัดแบ่งองค์ประกอบของเจตคติ ได้เป็น 3 กลุ่มแนวคิดคือ

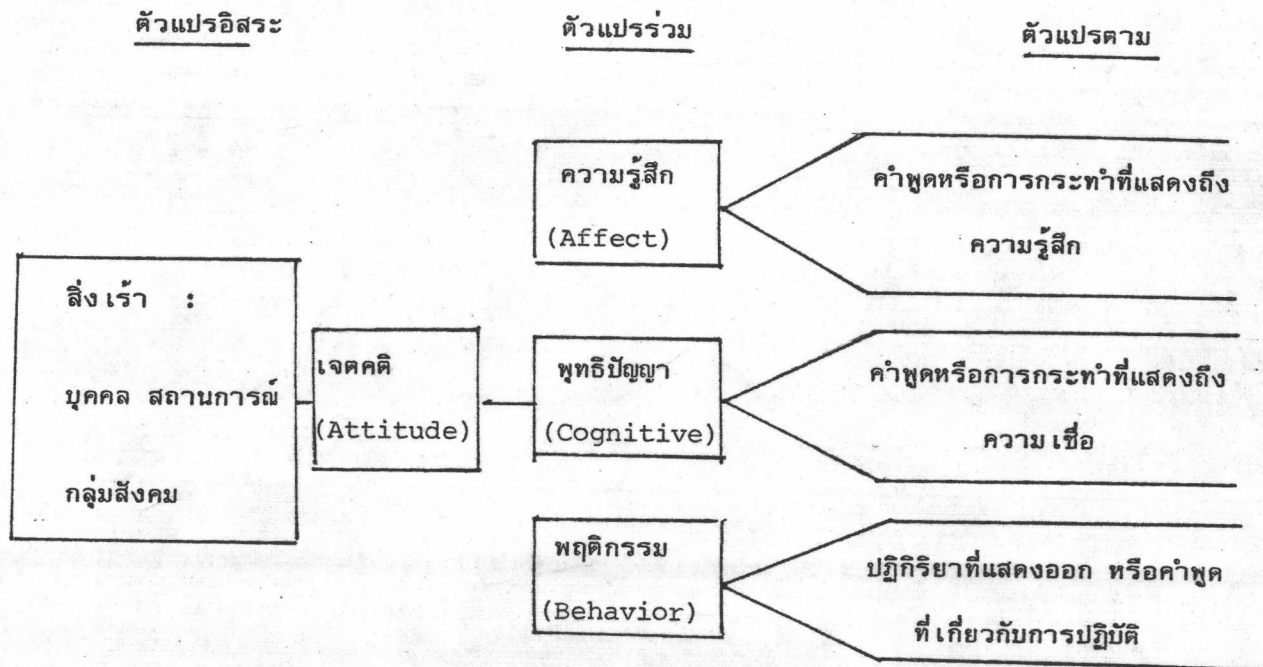
1. กลุ่มที่มีแนวคิดว่ามี 3 องค์ประกอบคือ 1.1 องค์ประกอบด้านปัญญา (Cognitive Component) มีส่วนย่อยประกอบด้านความเชื่อ ความรู้ ความคิด ที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ (Attitude Object) 1.2 องค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึกชอบ - ไม่ชอบ หรือทำที่ที่ดี - ไม่ดี ที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ และ 1.3 องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) หมายถึงแนวโน้มหรือความพร้อมที่บุคคลจะปฏิบัติต่อที่หมายของเจตคติ

2. กลุ่มที่มีแนวคิดว่ามี 2 องค์ประกอบคือ 2.1 องค์ประกอบด้านปัญญา (Cognitive Component) หมายถึงกลุ่มของความเชื่อที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ จะเป็นตัวส่งเสริมหรือขัดขวางการบรรลุถึงค่านิยมต่าง ๆ ของบุคคล และ 2.2 องค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก (Affective Component) หมายถึงความรู้สึกที่บุคคลมี เมื่อถูกกระตุ้นโดยที่หมายของเจตคติ

3. กลุ่มที่มีแนวคิดว่ามีองค์ประกอบเดียว คือมีเพียงอารมณ์ความรู้สึกในทางชอบหรือไม่ชอบที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ

สุรางค์ จันทน์เอม (2529: 48) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของเจตคติ สรุปได้ว่าเจตคติ เป็นนามธรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ในสังคม หรือการเรียนรู้บุคคล วัตถุต่าง ๆ ตลอดจนเหตุการณ์และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อการรับรู้สิ่งที่กล่าวมานั้น จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลที่จะแสดงออกในโอกาสต่อไป เจตคติสามารถเปลี่ยนแปลงได้ แต่เจตคติบางอย่างเปลี่ยนแปลงได้ยาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละคน

ฮาร์รี ซี. ไทรแอนดิส (Harry C. Triandis 1971: 3) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของเจตคติว่ามีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้า ซึ่งถือเป็นตัวแปรอิสระ และพฤติกรรมที่แสดงออกมาคือตัวแปรตาม ดังแผนภูมิต่อไปนี้

โรเบิร์ต เอ็ม กานเย (Robert M. Gagne' 1985: 236-240) ได้อธิบายถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติไว้ 3 ประการดังนี้

1. การวางเงื่อนไข (Classical Conditioning) อาจทำให้เจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าเปลี่ยนแปลงได้ เช่น เด็กเคยกลัวงู หรือแมงมุมมาก่อน เมื่อเด็กนั้นไม่เคยถูกงูหรือแมงมุมทำร้ายเลย เป็นเวลานาน ต่อมา เด็กจะเริ่ม เปลี่ยนแปลงเจตคติต่องูหรือแมงมุมจากที่เคยกลัวเป็นไม่กลัว หรือรู้สึกเฉย ๆ ได้ แต่การเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้จะ เป็นได้ยาก

2. การเสริมกำลังใจ (Reinforcement) อาจทำให้เจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าเปลี่ยนแปลงไป เช่น นักเรียนไม่ชอบเรียนวิชาเรียงความ และเขียนเรียงความได้ไม่ดี จากสมุดงานของนักเรียนเคยได้ระดับของผลงานที่ยังใช้ไม่ได้ หรือพอใช้ได้เสมอ เมื่อครูให้ระดับของผลงานดี หรือดีมาก ย่อมเป็นการเสริมกำลังใจ อาจทำให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อวิชาเรียงความจากไม่ชอบ เป็นชอบได้

3. การลอกเลียนแบบ (Human Modeling) เกิดจากบุคคลเห็นบุคคลอื่นประสบความสำเร็จในสิ่งที่เป็นค่านิยมของตน จึงเกิดความพอใจในบุคคลนั้น ซึ่งเดิมอาจจะมีความรู้สึกเฉย ๆ หรือไม่ชอบบุคคลนั้นมาก่อน และเมื่อตนต้องการประสบความสำเร็จเหมือนบุคคลนั้น จะพยายามลอกเลียนแบบบุคคลนั้น

จากข้อความที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ว่า เจตคติเป็นสภาพการณ์ทางจิตใจของแต่ละบุคคล เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ทางสังคม เจตคติมีอิทธิพลต่อความคิด และการกระทำของบุคคล ซึ่งมีทั้งด้านบวก (เชิงนิมิต) ได้แก่ ความพึงพอใจ การยอมรับ ด้านลบ (เชิงนิเสธ) มีความตรงกันข้ามกับด้านบวก และเจตคติที่เป็นกลางคือ ไม่เข้าข้างใดข้างหนึ่ง รู้สึกเฉยๆ ไม่ยอมรับหรือปฏิเสธ เจตคติมีการเปลี่ยนแปลงได้แต่ค่อนข้างยาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การเรียนรู้ อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม แรงจูงใจ เทคนิคและวิธีการอันเหมาะสม องค์ประกอบของเจตคติประกอบด้วย องค์ประกอบด้านสติปัญญา ด้านการปฏิบัติ และด้านความรู้สึก

เจตคติต่อครูกับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

หลักการพื้นฐานในการเรียนบางประการหรือปัจจัยบางอย่างที่มีผลต่อธรรมชาติการเรียนรู้ของนักเรียนนั้น เจตคติหรือความรู้สึก หรืออารมณ์ของนักเรียนที่มีต่อครูก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะเจตคติกับพฤติกรรมนั้นจะต้องควบคู่กันไปเสมอ ถ้ามีเจตคติที่ดี พฤติกรรมก็จะแสดงออกมาในทางที่ดี และส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่ดีด้วย แต่ถ้าหากนักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อครูแล้ว ก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมในการเรียนและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนไม่ดีไปด้วย ซึ่งนักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความเห็นไว้ดังนี้

ประภาพรพรณ สุวรรณศุข (2523: 182 - 187) ได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่า เจตคติของนักเรียนที่มีต่อครูนั้น มีผลต่อการเรียนของนักเรียนเป็นอย่างมาก นักเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียน ถูกครูลงโทษบ่อย ๆ ก็จะทำให้เกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อโรงเรียนและต่อเนื้อหาวิชาที่เรียน

ตรงกันข้ามถ้านักเรียนมีความสนุกสนาน มีความสุขในการเรียนก็จะทำให้เด็กเรียนมีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียนและเนื้อหาวิชาที่เรียน และทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน

นิมมวล ทศวัฒน์ (2526: 54 - 61) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการที่นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาว่า จะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ โดยครูสังคมศึกษาจะต้องมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้คือ มีคุณธรรมสูง มีวิถุญาณของความเป็นครู มีบุคลิกภาพดี มีความรู้ในด้านวิชาการและวิชาชีพดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี

ประคินันท์ อุปรมัย (2527:129-132)ได้เน้นให้เห็นความสำคัญของอิทธิพลของเจตคติที่นักเรียนมีต่อครูผู้สอนนั้นว่า จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น หรือให้ความสนใจต่อบทเรียนหรือต่อการสอนนั้น ๆ ของครู แต่ในทางตรงกันข้ามถ้านักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อครูเกิดขึ้นแล้วเจตคตินั้นจะทำให้นักเรียนขาดความสนใจในบทเรียน เกิดความเบื่อหน่ายต่อการสอนของครูหรือพยายามที่จะไม่ยอมรับการสอนหรือการแนะนำจากครู ซึ่งก็ย่อมมีผลส่งไปถึงความค้อยในสัมฤทธิ์ผลการเรียนของนักเรียนในที่สุด ทั้งนี้คุณลักษณะของครูผู้สอนก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่จะส่งผลทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดี กล่าวคือครูควรมีความรู้ความสามารถในเนื้อหาวิชาที่สอนดี มีบุคลิกภาพดี และมีเทคนิควิธีสอนที่ดี คุณสมบัติเหล่านี้นอกจากจะช่วยให้ครูสามารถดำเนินการเรียนการสอนไปได้โดยคลอคล้ายดีแล้ว ยังมีส่วนสำคัญในการสร้างให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อครู

วิทยา นาควัชระ (2529: 28) ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพของครูที่จะเสริมการเรียนของนักเรียนให้มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและส่งเสริมให้การเรียนมีประสิทธิภาพนั้นคือ ครูควรมีบุคลิกภายนอก และบุคลิกภายใน ครูต้องมีเทคนิคในการพูดจา สื่อความหมายจงใจคนเป็นให้กำลังใจคนได้ พูดให้คนเชื่อได้ มีร่างกายสะอาด แข็งแรง แต่งกายตามสมัยนิยม ไม่เชยหรือล้ายุคเกินไป มีเจตคติที่ดี ใจกว้าง พร้อมจะรับความคิดเห็นของคนอื่น สิ่งเหล่านี้จะเป็นแบบอย่างให้นักเรียนเลียนแบบ และเทิดทูนครู เกิดความศรัทธาในตัวครู ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในวิชาที่ครูสอน

แบร์รี่ ฮาร์เลย์ (Barry Harley 1964: 13 - 19) มีความเห็นว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนักเรียนว่าชอบหรือไม่ชอบวิชาที่เรียนนั้น ส่วนหนึ่งมาจากบุคลิกลักษณะของครู ซึ่งเป็น

พื้นฐานในการสอนโดยจะส่งผลให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน พร้อมทั้งให้ข้อ เสนอแนะว่าอย่างน้อยครูจะต้องมีบุคลิกลักษณะดังนี้

1. มีสุขภาพจิตและอารมณ์มั่นคง
2. มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงและคล่องแคล่ว
3. มีความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และ เจ้าความคิด
4. มีมารยาท สุภาพ และ เป็นผู้ดีทั้งท่าทางและการพูด
5. อ่อนโยน มีเมตตา เห็นอกเห็นใจและรู้จักผ่อนหนักเป็นเบา
6. มีความอดทน
7. มีความจริงใจ
8. มีความมั่นคงแน่วแน่
9. กระตุ้นให้นักเรียนใช้ความสามารถในการศึกษาค้นคว้า
10. มีเจตคติที่ดีและให้การสนับสนุนนักเรียน
11. เป็นผู้นำประชาธิปไตย
12. มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ

เลียวนาร์ด เอส เคนเวิร์ทธี (Leonard S. Kenworthy 1969: 236) ได้เสนอ บุคลิกลักษณะของครูสังคัมศึกษาที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา 8 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. ครูสังคัมศึกษาเป็นผู้มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดีเยี่ยม (Content) เป็นผู้อ่านมาก เดินทางท่องเที่ยวอย่างกว้างไกล และสามารถรวบรวมสาระสำคัญเป็นมโนทัศน์ หลักการ หรือแนวคิดได้
2. มีความมั่นใจในตนเอง (Confidence) และนักเรียน
3. มีความสนใจเอาใจใส่ให้นักเรียนและสังคัม (Caring)
4. มีความสามารถในการสื่อความหมายแก่นักเรียน (Communication)
5. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการใช้เทคนิควิธีสอนหลายวิธีในการสอน (Creativity)
6. มีความอยากรู้อยากเห็น มีความกระตือรือร้นในการค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ (Curiosity)

7. ครูสังคัมศึกษาถือ เป็นพันธะหน้าที่ที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองดีในสังคัม (Commitment)

8. เป็นผู้คอยส่ง เสริมแรงกระตุ้นให้นักเรียนมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้ให้ดีขึ้น (Catalytic Power)

เจมส์ ไฮค์ (James High 1967: 135) ได้เสนอบุคลิกลักษณะของครูสังคัมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาว่าจะต้องมีลักษณะ เป็นผู้นำให้ความร่วมมือกับผู้ร่วมงาน มีไหวพริบสามารถ ปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ มีอารมณ์ขัน ยอมรับความรู้สึกของผู้อื่น มีท่าทางสง่างามมีฐาน มั่นคง มีความกระตือรือร้นและร่า เริงสนุกสนานกับการสอน

เจมส์ เอ. แบงส์ (James A. Banks 1977: 67) ได้เสนอว่าในฐานะที่ครู สังคัมศึกษา เป็นผู้กระตุ้นนักเรียนให้เกิดความคิดและ เป็นผู้แนะแนวทางให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นที่ครูสังคัมศึกษาจะต้องมีบุคลิกลักษณะพิเศษ ดังนี้

1. ครูสังคัมศึกษาจะต้องยอมรับวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นเครื่องมือในการแสวง หาความรู้ กล่าวคือ ครูจะต้องรู้วิธีการของวิทยาศาสตร์ เข้าใจธรรมชาติของการทดลอง และ ข้อ จำกัดของความรู้ที่ค้นพบทางวิทยาศาสตร์ว่าไม่แน่นอนและสมบูรณ์ เนื่องจากความรู้ที่ค้นพบอาจจะ เปลี่ยนแปลง เมื่อสมมติฐาน คำนิยาม และจุดหมายของสังคัมเปลี่ยนแปลงไป

2. ครูสังคัมศึกษาจะต้องมีความอดทนที่จะช่วยนักเรียนให้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ด้วยตนเอง ซึ่งต้องใช้ เวลาและความพยายามมากกว่าการที่ครูบอกหรือถ่ายทอดแก่นักเรียนทั้งหมด ซึ่งจะไม่ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะวิธีการแสวงหาความรู้ตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้

3. ครูสังคัมศึกษาจะต้องเป็นคนใจกว้าง เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น และกระตุ้นความคิดเห็นของนักเรียนให้ชัดเจนที่จะทำให้ นักเรียนได้รู้จักคิดเพื่อหาข้อแก้ไขปัญหาได้

4. ครูสังคัมศึกษาจะต้องยอมรับกับนักเรียนในกรณีที่ไม่สามารถตอบปัญหาได้ทั้งหมด ที่อาจจะเกิดขึ้นในชั้นเรียนได้ เพราะครูไม่ใช่ผู้รู้ทุกสิ่งทุกอย่าง

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า เจตคติของนักเรียนที่มีต่อครูนั้นจะเป็นปัจจัยที่สำคัญ ประการหนึ่งอันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนของนักเรียน โดยครูจะต้องมีลักษณะพื้นฐาน ดังต่อไปนี้คือ

1. บุคลิกภาพที่ดีทั้งภายนอกและภายในของครู
2. ความรู้ทางวิชาการของครู
3. ความสามารถในการสอนของครู
4. ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของครู

ผลสัมฤทธิ์การ เรียน

ความหมายและองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การ เรียน

ชวาล แพร์คกุล (2516: 15) สรุปสัมฤทธิ์ผลการเรียนไว้ว่า หมายถึง "ความสำเร็จในด้านความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ของสมอง ผลสัมฤทธิ์การ เรียนควรจะประกอบด้วย สิ่งสำคัญอย่างน้อยสามสิ่งคือ ความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพสมองในด้านต่าง ๆ"

จรินทร์ ธาณิรัตน์ (2518: 6) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์การ เรียนไว้ว่า หมายถึง "ความสำเร็จที่ได้รับจากความรู้ ความสามารถหรือทักษะ หรือหมายถึงผลงานการ เรียนการสอน หรือผลงานที่เด็กได้จากการประกอบกิจกรรมส่วนนั้น ๆ ก็ได้"

กองวิจัยทางการศึกษา (2521: 11) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์การ เรียนไว้ว่า หมายถึง "ความสำเร็จหรือความสามารถในการกระทำใด ๆ ที่จะต้องอาศัยทักษะ หรือมีฉะนั้น ก็ต้องอาศัยความรู้ในวิชาหนึ่งวิชาใดโดยเฉพาะ"

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 (2530: 810) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ไว้ว่า หมายถึง "ความสำเร็จ"

พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พุทธศักราช 2530 (2530: 529) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ไว้ว่า หมายถึง "ผลสำเร็จ"

จาก Dictionary of Education ของ คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good 1973: 6) ได้ให้ความหมายของคำว่าผลสัมฤทธิ์การ เรียนไว้ว่า หมายถึง "ความรู้ หรือการพัฒนาทักษะทางการ เรียน ซึ่งโดยปกติพิจารณาจากคะแนนสอบที่กำหนดให้ หรือคะแนนที่ได้จากงานที่ครูมอบหมายให้ หรือทั้งสองอย่าง"

โจเนท ที สเปนซ์ (Jonet T. Spence 1983: 9) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ การเรียนไว้ว่า "ความสำเร็จจากพฤติกรรมในการทำงานของบุคคล โดยพิจารณาจากหลักเกณฑ์ ที่วางไว้ หรือจากความฉลาดของบุคคลนั้น"

โรเบิร์ต เจ. ฮาวิกเฮิร์สท และ เมอนิเซล นิวกาเทน (Robert J. Harvighurst and Bernicel Neugarten 1969: 159) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่เป็นตัวตัดสินระดับ ผลสัมฤทธิ์การเรียนว่า ประกอบด้วย 4 ประการคือ

1. ความสามารถที่คิดค้นมาแต่กำเนิด
2. ชีวิตและการอบรมในครอบครัว
3. ประสิทธิภาพของโรงเรียน
4. ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองหรือระดับความมุ่งหวังในอนาคต

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์การเรียนคือ ผลของความสำเร็จหรือความรู้ในการพัฒนา ทักษะจากการเรียนในโรงเรียน โดยแสดงให้เห็นถึงความเจริญทางด้านวิชาการต่าง ๆ ที่ผู้เรียน พัฒนาขึ้น ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ความสามารถ ทักษะ ประสิทธิภาพของโรงเรียน ความเข้าใจ เกี่ยวกับตนเอง และชีวิตการอบรมในครอบครัว

ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาสังคมศึกษา

การที่ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนจะสูงขึ้นนั้น ขึ้นอยู่กับการวางแผน การเรียนการสอนที่ดี และการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ชัดเจน เพื่อครูผู้สอนสามารถ ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและนักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ ของหลักสูตร

พิบูลศรี วาสนสมลิตี (2526: 95 - 96) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตร สังคมศึกษาที่ดีว่า ต้องครอบคลุมทั้งความรู้ ความคิด เจตคติ ค่านิยม ความรู้สึก และความสามารถ อันเหมาะสมกับวัย และสภาพแวดล้อมของผู้เรียน ดังนั้นการสอนสังคมศึกษาที่มีประสิทธิภาพจึง ต้องพัฒนาผู้เรียนให้ครบถ้วนทั้งด้านพุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสังคมศึกษากำหนดไว้ดังนี้

1. ด้านความรู้ มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับข้อมูล เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างความคิด ความเข้าใจ อันเกิดจากกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การใช้เหตุผลวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจนสามารถสรุปเป็นมโนคติและหลักการได้ ความรู้ของหลักสูตรสังคมศึกษา เน้นความสำคัญของกระบวนการแสวงหาความรู้และการนำความรู้ไปใช้ ความรู้มีใช้จุดหมายปลายทางของการเรียน แต่เป็นเครื่องมือของการพัฒนาความสามารถในด้านต่าง ๆ
2. ด้านความคิด มุ่งพัฒนาความคิดของผู้เรียนให้ผู้เรียนสามารถคิดอย่างมีมโนคติ หรือวิธีการที่ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจที่มีต่อข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดปลีกย่อยของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เป็นรูปธรรมมาสัมพันธ์กันจนสามารถสกัดเป็นความเข้าใจที่เป็นนามธรรมหรือมโนคติขึ้น มีความคิดอย่างเป็นหลักการ ผู้เรียนสามารถตีความข้อมูล สามารถหาข้อสรุปและสามารถประยุกต์หลักการ
3. ด้านเจตคติ ความรู้สึกและค่านิยม มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติที่สะท้อนให้เห็นเจตคติ ความรู้สึก และค่านิยม เป็นผู้ที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุขและราบรื่น มีความมั่นใจในตนเอง มีใจกว้างปราศจากอคติ ยอมรับความเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้งอย่างมีขันติธรรม และมีความรับผิดชอบต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม
4. ด้านทักษะ มุ่งพัฒนาทักษะทั้งทางด้านวิชาการ และทักษะทางด้านสังคม ทักษะทางวิชาการที่สำคัญสำหรับวิชาสังคมศึกษา ได้แก่ ความสามารถในการอ่าน การตีความ การเขียนแผนที่ และการใช้แหล่งความรู้ประเภทต่าง ๆ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ส่วนทักษะทางสังคมได้แก่ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการแบ่งความรับผิดชอบในหน้าที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตย

นอกจากการวางวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ดี เพื่อช่วยให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนแล้ว ยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ อีกที่ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงในการเรียนวิชาสังคมศึกษา เช่น วิธีสอนของครูสังคมศึกษา สภาพบรรยากาศและการจัดห้องเรียน การใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียน ตลอดจนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน

นันทนวล ทศวัฒน์ (2526: 44 - 45) ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของบทบาทและหน้าที่ของครูสังคมศึกษาในด้านวิชาการ เกี่ยวกับการสอนในห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนที่ดี โดยได้รับความรู้ ทักษะ และเจตคติ ตาม เป้าหมายของการสอนวิชาสังคมศึกษา ว่าครูควรมีวิธีการสอนดังนี้

1. ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ครูจะต้องยึดนักเรียน เป็นหลักหรือ เป็นศูนย์กลาง ซึ่งหมายถึงว่าการพิจารณา เนื้อหาของบทเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรให้ เหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะและสภาพแวดล้อมของผู้เรียน
2. เน้นให้นักเรียน เป็นผู้ปฏิบัติหรือทำกิจกรรมและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การเรียนการสอนควรมุ่ง เน้นกระบวนการ เรียนมากกว่า เน้นที่เนื้อหาวิชา เป็นสำคัญ
3. ใช้วิธีการวิทยาศาสตร์ เป็นแม่บทในการเรียนการสอน เช่น วิธีการแก้ปัญหา และวิธีสืบสวนสอบสวน เป็นการฝึกให้นักเรียนคิด และแก้ปัญหาอย่างมีระบบ สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้
4. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนให้สัมพันธ์กับสภาพจริงในชีวิตประจำวัน ของผู้เรียน ควรให้โอกาสผู้เรียนนำเอาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ของสังคมมาอภิปรายในชั้นเรียน
5. ฝึกการอยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตย จัดสภาพการเรียนการสอนให้นักเรียนทำงาน เป็นกลุ่มร่วมกันตามวิธีการประชาธิปไตย การเรียนโดยวิธีนี้เป็นการฝึกการ เป็นผู้นำกลุ่มและสมาชิก ที่ดีของกลุ่ม

สิริวรรณ ศรีพหล (2526: 173 - 175) เสนอแนะเกี่ยวกับการจัดบรรยากาศใน ชั้นเรียนที่เอื้อให้ผู้เรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาสังคมศึกษาไว้ดังนี้

1. บรรยากาศของการเรียนการสอนในชั้นเรียนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการ ทั้งทางสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม ควรจัดบรรยากาศของห้องเรียนให้เป็น เช่นห้อง ปฏิบัติการในการฝึกฝนการดำเนินชีวิตของผู้เรียน ฝึกฝนในเรื่องการใช้สติปัญญา คือมีกระบวนการ ในการคิดอย่างมีเหตุผล การมีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น
2. การจัดบรรยากาศในห้องเรียน ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการควบคุมตนเอง และรับผิดชอบตนเอง ให้โอกาสผู้เรียนในการค้นหาวิธีทางการเรียนด้วยตนเอง
3. การจัดบรรยากาศในห้องเรียน ควรส่งเสริมผู้เรียนให้มีความคิดและแนวทางการปฏิบัติ แบบประชาธิปไตย

การจัดสภาพชั้นเรียนในวิชาสังคมศึกษาที่เป็นการเสริมให้นักเรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือ สภาพห้องเรียนในการเรียนวิชาสังคมศึกษาควรเป็นห้องที่มีเนื้อที่เพียงพอในการที่จะให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสะดวก โต๊ะและเก้าอี้ในชั้นเรียนต้องพร้อมที่จะโยกย้ายหรือตัดแปลงเป็นสภาพต่าง ๆ ได้ง่ายและรวดเร็ว ควรมีมุมกิจกรรมภายในห้องเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน มุมกิจกรรมนี้ประกอบด้วย หนังสืออ่านประกอบวิชาสังคมศึกษาที่น่าสนใจ และมีคุณค่า หรืออาจนำเอาวารสารทางวิชาการที่น่าสนใจหรือรายงานของนักเรียนที่ดีเด่น รวมทั้งการหาหนังสือพิมพ์มาจัดไว้ด้วย เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้นักเรียนที่มีเวลาว่างและมีความสนใจได้ศึกษาต่อไป

นพพร พานิชสุข (2528: 139) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา จะบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสังคมศึกษา จำเป็นต้องมีการเสริมสร้างประสบการณ์ให้แก่ นักเรียนโดยการจัดกิจกรรมขึ้น เพื่อเสริมความรู้ ความเข้าใจแก่นักเรียนมากยิ่งขึ้น รูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์วิชาสังคมศึกษา สามารถทำได้หลายลักษณะ เช่น การจัดวิทยากร พิเศษมาบรรยาย การจัดทัศนศึกษา การจัดป้ายนิเทศ และการจัดห้องสังคมศึกษา

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนขึ้นอยู่กับ การวางวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ดี และองค์ประกอบอื่น ๆ อีก เช่น วิธีสอน ของครูสังคมศึกษา สภาพบรรยากาศและการจัดห้องเรียน การใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียน ตลอดจนการจัดกิจกรรม เพื่อเสริมประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

วัฒนา พุ่มเล็ก (2513: 69 - 70) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนสูง กับนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนต่ำ ระดับมัธยมศึกษา ของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เปรียบเทียบองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทาง

การเรียนของนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนสูงกับนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนต่ำ โดยศึกษาจากนักเรียนโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 จำนวน 232 คน แบ่งเป็นนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนสูง 116 คน และนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนต่ำ 116 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม 2 ชุดได้แก่ แบบสอบถามนักเรียน ซึ่งดัดแปลงจาก The Mooney Problem Check lists อีกชุดหนึ่งเป็นแบบสอบถามผู้ปกครอง เกี่ยวกับองค์ประกอบทางครอบครัว การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การทดสอบค่าซี (Z-test) Binomial Test แบบ Nonparametric ร้อยละ และทดสอบไคสแควร์ χ^2 -test ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนสูงสนใจในวิชาการ กิจกรรมด้านวิชาการ และอ่านหนังสือมากกว่านักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

นภาพร เมษรักษ์ชาวนิช (2515: 66 - 67) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างนิสัยในการเรียน เจตคติในการเรียน กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนิสัยในการเรียน เจตคติในการเรียนกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน และเปรียบเทียบความแตกต่างเกี่ยวกับนิสัยในการเรียน และเจตคติในการเรียน จำแนกตามเพศ และแผนกวิชา โดยศึกษาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนรัฐบาลในเขตพระนคร สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 400 คน เป็นนักเรียนแผนกวิทยาศาสตร์ ชาย - หญิง 200 คน นักเรียนแผนกศิลป์ ชาย - หญิง 200 คน เครื่องมือที่ใช้ผู้วิจัยได้แปลแบบสำรวจนิสัยในการเรียน และเจตคติในการเรียนของบราวน์ และโฮลซ์แมน (Brown and Holtzman) แบบสำรวจแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจนิสัยในการเรียน และตอนที่ 2 เป็นแบบสำรวจเจตคติในการเรียน แล้วคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Formula) ระหว่างคะแนนนิสัยในการเรียน เจตคติในการเรียนกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนที่กลุ่มตัวอย่างได้จากผลการสอบปลายภาคของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2513 ผลการวิจัยปรากฏว่า นิสัยในการเรียนมีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูง มีนิสัยในการเรียนและเจตคติในการเรียนดีกว่านักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

แจ่มจันทร์ วงศ์วิเศษ (2517: 122 - 123) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ นักศึกษามีผลการเรียนต่ำของวิทยาลัยครูสวนสุนันทา ปีการศึกษา 2515" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่ทำให้นักศึกษาวิทยาลัยครูสวนสุนันทาปีการศึกษา 2515 ที่ไม่สามารถศึกษาได้ในระดับคะแนนที่วิทยาลัยกำหนด โดยศึกษาจากนักศึกษาวิทยาลัยครูสวนสุนันทา หลักสูตรประกาศนียบัตรการศึกษาปีที่ 1 และหลักสูตรประกาศนียบัตรการศึกษาปีที่ 2 ที่มีระดับการศึกษาดำกว่า 2.00 รวมทั้งผู้ที่ต้องสอบแก้ตัวในบางวิชา จำนวนทั้งหมด 493 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ นักศึกษามีผลการเรียนต่ำประการหนึ่งคือ ปัญหาเกี่ยวกับการเรียน และความสัมพันธ์กับอาจารย์

ระพินทร์ โพธิ์ศรี (2521: 87 - 89) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สาเหตุของการสอบตกของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา" มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ ศึกษาสภาพทั่วไปของนักเรียนที่สอบตกในระดับมัธยมศึกษา ศึกษาสาเหตุซึ่งทำให้นักเรียนสอบตก ศึกษาเกี่ยวกับจำนวนนักเรียนที่สอบตก และประมาณค่าความสูญเสียทางการศึกษาอันเนื่องมาจากการสอบตกของนักเรียน โดยศึกษาจากครูประจำชั้น จำนวน 494 คน นักเรียนที่สอบตก 684 คน จากโรงเรียน 56 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Multiple Choice) และมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของครูประจำชั้นกับนักเรียนที่สอบตก โดยใช้ Z-test ผลการวิจัยพบว่า วิธีการเรียนของผู้เรียน เป็นสาเหตุของการสอบตกที่สำคัญประการหนึ่ง

พิทักษ์ พูลรัตน์ (2522: 181) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยครูยะลา" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยบางประการว่า เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาหรือไม่ โดยศึกษาจากนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ชั้นปีที่ 2 ของวิทยาลัยครูยะลา ในปีการศึกษา 2520 - 2521 โดยศึกษาเฉพาะนักศึกษาที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 257 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และค่าซี (Z-test) ผลการวิจัยพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรม ความตั้งใจ เจตคติต่ออาจารย์ ผู้สอน เป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

อำนาจ สุขโย (2524: 74) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์ความไม่ประสม
ผลสำเร็จในการเรียนคณิตศาสตร์ของนักศึกษาผู้ใหญ่" มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความไม่ประสม
ผลสำเร็จในการเรียนคณิตศาสตร์ของนักศึกษาผู้ใหญ่ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาผู้ใหญ่
ระดับ 4 ในจังหวัดนครปฐม ปีการศึกษา 2523 จำนวน 85 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ
แบบสอบถาม 1 ฉบับ และแบบทดสอบ 4 ฉบับ คือแบบทดสอบมิตีสัมพันธ์ แบบทดสอบอุปมาอุปมัย
แบบทดสอบการปฏิบัติทางมิตีสัมพันธ์ และแบบทดสอบมาตรฐานวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนคณิตศาสตร์
ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุที่ทำให้การเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักศึกษาผู้ใหญ่ ไม่ประสมผลสำเร็จ
นั้น เนื่องมาจากการเรียนของนักศึกษา และการสอนของครูคือ นักศึกษาทำแบบฝึกหัดไม่ค่อยได้
นักศึกษาไม่มีเวลาทำการบ้าน ไม่มีเวลาดูหนังสือ ไม่กล้าซักถาม ฟังคำอธิบายของครูไม่ทัน ครู
ไม่ค่อยตรวจแบบฝึกหัด ไม่ค่อยทำการวัดผลท้ายชั่วโมงสอน ครูให้การบ้านไม่พอเหมาะ และ
ไม่ค่อยให้ผู้เรียนช่วยสรุปบทเรียนที่สอนในแต่ละครั้ง ครูไม่ค่อยให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดในห้องเรียน

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2524: 150) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ทัศนคติต่อวิชาชีพครู
ของผู้สมัครที่สอบผ่านข้อเขียน เพื่อเข้าสอบสัมภาษณ์ในการเข้าศึกษาในคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์
ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย : ศึกษาเปรียบเทียบเชิงวิธีวัดและผลที่วัดได้" มีวัตถุประสงค์
เพื่อศึกษาสาเหตุการลาออกจากมหาวิทยาลัยกลางคัน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษา
ที่ต้องออกจากมหาวิทยาลัยกลางคัน จำนวน 161 คนจาก 5 มหาวิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัย
มหิดล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2513 - 2514 ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้นักศึกษา
ต้องออกจากมหาวิทยาลัยกลางคันคือ การแบ่งเวลาไม่เหมาะสมและไม่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน

ณรงค์ กิจสนาโยธิน (2526: 67) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่าง
องค์ประกอบคัดสรรซึ่งไม่ใช่ความสามารถทางเชาว์ปัญญา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สี่ เขตการศึกษา 7" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า องค์ประกอบ
คัดสรรซึ่งไม่ใช่ความสามารถทางเชาว์ปัญญาองค์ประกอบใดบ้างที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่สี่ ปีการศึกษา 2525 ของโรงเรียนในเขตการศึกษา 7 จำนวน 414 คน เครื่องมือ
ที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบคัดสรรซึ่งไม่ใช่ความสามารถทางเชาว์ปัญญา

และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS (Statistical Package for the Social Science) และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้น ๆ ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่ดีในการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาได้แก่ ความรู้สึกของนักเรียนต่อครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา และความรู้สึกของนักเรียนต่อบรรยากาศในชั้นเรียน การติดตามข่าวเหตุการณ์สำคัญทางวิทยุ การประชุมกิจกรรมของโรงเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมสังคมศึกษา การชมภาพยนตร์และภาพนิ่งเกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา การไปศึกษานอกสถานที่เกี่ยวข้องกับวิชาสังคมศึกษา การติดตามข่าวเหตุการณ์สำคัญทางโทรทัศน์ การฟังวิทยากรที่โรงเรียน เชิญมาให้ความรู้ การหาความรู้ตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น สถานที่ทางราชการ

วัลลภา จันทรเพ็ญ (2526: 104 - 108) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยคัดสรรที่ เกี่ยวข้องกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนระหว่างนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนสูง และนักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในเขตกรุงเทพมหานคร" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานิสัยในการเรียน เจตคติต่อการเรียน และความรับผิดชอบของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ พร้อมทั้งทำการสำรวจลักษณะของเพื่อนที่คบ โดยศึกษาจากนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา ในส่วนกลาง เขตกรุงเทพมหานคร กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 320 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูง 160 คน และกลุ่มนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ 160 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสำรวจซึ่งพัฒนามาจากแบบสำรวจของบราวน์ และโฮลท์ซแมน (Brown and Holtzman) และแบบสำรวจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าที (t-test) และวิเคราะห์ข้อมูลถดถอยพหุคูณ แบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้น ๆ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีนิสัยในการเรียน เจตคติต่อการเรียนดีกว่านักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ

เรณู ผลสวัสดิ์ และนัฐภา สรรพศรี (2526: 27 - 31) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สาเหตุในการไม่เข้าชั้นเรียนของนักศึกษาวิทยาลัยการค้า" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุในการออกกลางคันของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาวิทยาลัยการค้าที่ไม่เข้าชั้นเรียนตั้งแต่สัปดาห์ละ 1 ครั้งขึ้นไปที่กำลังศึกษา

อยู่ชั้นปีที่ 2 ถึงชั้นปีที่ 4 ทุกคณะวิชาในภาคต้น ปีการศึกษา 2525 จำนวน 215 คน ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุในการไม่เข้าชั้นเรียนประการหนึ่งเนื่องมาจากสาเหตุที่สำคัญคือ ไม่ชอบวิธีการสอนของครู

ทรงพรพรรณ วายโสกา (2530: 80) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนการสอนสังคมศึกษา ตามการรับรู้ของครูสังคมศึกษาและนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนการสอนสังคมศึกษาตามการรับรู้ของครูสังคมศึกษา และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในด้านครูสังคมศึกษา นักเรียน การจัดการเรียนการสอน และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยซึ่งครูสังคมศึกษารับรู้ว่ามีผลต่อการเรียนการสอนสังคมศึกษามาก แต่นักเรียนรับรู้ว่าไม่มีผลต่อการเรียนการสอนสังคมศึกษาปานกลาง ได้แก่ นักเรียนมีโอกาสค้นคว้าแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง นักเรียนมีทักษะในการสังเกต และมีทักษะการอ่าน นักเรียนรู้จักวิธีการนำเสนอรายงานในรูปแบบต่าง ๆ รู้วิธีแก้ปัญหาและตัดสินใจ สนใจการอ่าน และสนใจแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น ส่วนในด้านที่เกี่ยวกับความสามารถของนักเรียนในการจดบันทึกสรุปย่อ่นั้น ครูสังคมศึกษารับรู้ว่ามีผลต่อการเรียนการสอนสังคมศึกษาปานกลาง แต่นักเรียนรับรู้ว่าไม่มีผลต่อการเรียนสังคมศึกษามาก

นิรัตติย ภัทรดิลก (2530: 68 - 69) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สาเหตุของความค้อยสัมฤทธิ์ผลในการเรียนวิชาสังคมศึกษาตามการรับรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุของความค้อยสัมฤทธิ์ผลในการเรียนวิชาสังคมศึกษาตามการรับรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานครในด้านสาเหตุเนื่องมาจากโรงเรียน เนื่องมาจากตัวนักเรียน และเนื่องมาจากครอบครัว เปรียบเทียบสาเหตุของความค้อยสัมฤทธิ์ผลในการเรียนวิชาสังคมศึกษาตามการรับรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชากร 3 กลุ่มประกอบด้วย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มละ 160 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษา 16 แห่ง ในกรุงเทพมหานครรับรู้ว่าสาเหตุของความค้อยสัมฤทธิ์ผลในการเรียนวิชาสังคมศึกษาที่เนื่องมาจากตัวนักเรียนเป็นสาเหตุน้อย การเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับสาเหตุของความค้อยสัมฤทธิ์ผล ในการเรียนวิชาสังคมศึกษา ระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปรากฏว่า แตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ในเรื่องของวิธีการเรียนของนักเรียน และเมื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของนักเรียนระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปรากฏว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ในเรื่องของวิธีการเรียนของนักเรียน

เฉลียว นุชเนียร (2532: 82) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียน พฤติกรรมการสอน พื้นฐานความรู้ทางคณิตศาสตร์ กับผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เขตการศึกษา 8" มีวัตถุประสงค์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนคณิตศาสตร์ พฤติกรรมการสอนคณิตศาสตร์ พื้นฐานความรู้ทางคณิตศาสตร์ เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ กับผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และสร้างสมการทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาคณิตศาสตร์จากตัวแปรทั้ง 4 ดังกล่าวข้างต้น ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เขตการศึกษา 8 จำนวน 680 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม พฤติกรรมการเรียนคณิตศาสตร์ พฤติกรรมการสอนคณิตศาสตร์ และแบบวัดเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ เพิ่มตัวแปร เป็นชั้น ๆ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเรียนคณิตศาสตร์ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาคณิตศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญ 0.01

สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ (Samrerng Boonruangrutana 1978: 157 - 160) ได้ทำการศึกษาเพื่อหาองค์ประกอบที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้แบบทดสอบ 7 ฉบับกับกลุ่มตัวอย่างประชากรซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในจังหวัดอ่างทองจำนวน 464 คน และครูที่สอนคณิตศาสตร์จำนวน 22 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนเป็นผลมาจาก คุณสมบัติของนักเรียน ความสนใจจะส่งผลกระทบต่อระดับผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาคณิตศาสตร์ตามลำดับ

งานวิจัยต่างประเทศ

เจมส์ เอ็ม คอฟฟี่ (James M. Coffee 1968: 1829A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Study of Factors Related to Academic Success in a Selected Population of Seventh - Grade Students" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการเรียนโดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรนักเรียนเกรดเจ็ดจำนวน 189 คน จาก

โรงเรียนมัธยมศึกษาในเมือง 1 โรงเรียน และในชนบท 2 โรงเรียน แล้วแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือ นักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนสูง และนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนต่ำ ข้อมูลได้จากการถามนักเรียนในเรื่องต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน เครื่องมือใช้แบบทดสอบและแบบสอบถามในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ความสนใจในการอ่าน การรับรู้ (Perception) ความคิดเกี่ยวกับตนเองและอุดมคติของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนสูงมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครูผู้สอน ความสนใจในการอ่านระหว่างนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนสูงกับนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนต่ำ ไม่มีความแตกต่างกัน

เอส บี คาน (S.B. Khan 1969: 216 - 221) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Affective Correlates of Academic Achievement" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับตัวแปรทางด้านจิตพิสัย (Affective Correlation) ซึ่งได้แก่ เจตคติที่มีต่อครู ความสนใจในวิชาการ นิสัยในการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และอื่น ๆ รวมทั้งองค์ประกอบที่กำหนดไม่ได้ (Unidentified Factors) ใช้เกณฑ์ 6 ด้าน ได้แก่ การอ่าน ภาษา การคำนวณเลข การแก้ปัญหา สังคมศึกษาและวิทยาศาสตร์ โดยศึกษาจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจำนวน 1,038 คน แยกตามเพศคือ นักเรียนชาย 509 คน นักเรียนหญิง 529 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม School and College Ability Test (SCAT) การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้สหสัมพันธ์ระหว่างแต่ละรายการ ผลการวิจัยพบว่าเจตคติต่อครู ความสนใจในวิชาการ นิสัยในการเรียนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เอส บี คาน และ เดนนิส เอ็ม โรเบิร์ต (S.B. Khan and Dennis M. Roberts 1969: 951 - 954) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Relationship Among Study Habits and Attitudes, Aptitude and Grade 8 Achievement" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนิสัยในการเรียน เจตคติในการเรียน ความถนัดทางการเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเกรด 8 กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนเกรด 8 จำนวน 240 คน ในปีเตอร์บอร์ รัฐออนตาริโอ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสำรวจนิสัยในการเรียน และเจตคติในการเรียน (SSHA) แบบทดสอบ ซี เอ เอ ที (C A A T) วัดความถนัดทางการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้จากเกรดเฉลี่ยปลายปี และคะแนนจากแบบทดสอบ ดี จี เอ ที (D G A T) วิเคราะห์

ข้อมูลโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า นิสัยในการเรียน มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โจเซฟ ซี. เบลด์โซ (Joseph C. Bledsoe 1971: 121 - 122) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Factors Related to Pupil Observation Reports of Teachers and Attitudes Toward Their Teacher" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อครูแยกนักเรียนเป็นกลุ่มตามระดับความสามารถทางการเรียน โดยศึกษาจากการให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างสังเกตครูจำนวน 100 คน ประมาณ 4 สัปดาห์ แล้วให้คะแนนสังเกตพฤติกรรมด้วยการทำรายงานการสังเกตจากแบบรายงานที่สังเกตโดยนักเรียน และทำแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อครู (Scale for Measuring Attitudes Toward Any Teacher (SMAT) นำเอาคะแนนจากแบบวัดทั้งสองมาทำการวิเคราะห์หาค่ามัชฌิมเลขคณิต ความคลาดเคลื่อน และวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลของการวิจัยพบว่านักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนต่างกัน มีเจตคติต่อครูต่างกัน กลุ่มที่มีความสามารถทางการเรียนสูงมีเจตคติที่ดีต่อครูมากกว่ากลุ่มที่มีความสามารถทางการเรียนต่ำ

ริชาร์ด ไมเคิล เพจ (Richard Michael Paige 1978: 3541A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Impact of the Classroom Learning Environment on Academic Achievement and Individual Modernity in East Java, Indonesia" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของตัวแปรทางโรงเรียน และตัวแปรภายนอกโรงเรียนที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและไม่ใช้ทางวิชาการของนักเรียนเกรดหก ตัวแปรที่นำมาพิจารณาประกอบด้วยภูมิหลังของนักเรียน สภาวะแวดล้อมการเรียนรู้ที่บ้าน ลักษณะสภาวะแวดล้อมของโรงเรียนและห้องเรียนชนิดของโรงเรียน โดยศึกษาจากกลุ่มประชากรที่เป็นนักเรียนเกรดหกจำนวน 1,621 คน ที่อยู่ในโรงเรียนในเมือง 2 แห่ง 30 โรงเรียน และในชนบท 30 โรงเรียน ในเกาะชวาตะวันออก ประเทศอินโดนีเซีย เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ ข้อมูลทางสถิติใช้ Multiple Regression ผลของการวิจัยพบว่า ตัวแปรด้านบรรยากาศในชั้นเรียนเป็นตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลต่อความแปรปรวนในการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กัว ชู ยอง (Kuo - Shu Yong 1985: 1447) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Causal Attributions of Academic Success and Failure and Their Affective Consequences" มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาถึงความพยายามและความสามารถที่จะ

ช่วยให้ประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลวในการเรียน โดยใช้สถานการณ์ 48 สถานการณ์ให้นักเรียนแก้ปัญหา กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาชาวจีนในมหาวิทยาลัย 400 คน พบว่า ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการเรียนมีแนวโน้มว่าใช้ความสามารถพอ ๆ กับความพยายาม ส่วนผู้ที่ล้มเหลวในการเรียนมีแนวโน้มล้มเหลวเพราะขาดความพยายามมากกว่าล้มเหลวเพราะขาดความสามารถ

ทีซีซา มาเบล เคนันซิโอ (Tezesa Mabel Denunzio 1985: 2058A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "An Analysis of Student's Judgments of the Factors Related to Truancy Behavior in Selected Secondary Schools" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เกยจคร้านของนักเรียนในด้านต่าง ๆ โดยศึกษาจากนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 10 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนของรัฐบาลในเขตนิวอิงแลนด์ จำนวน 636 คน โดยนักเรียนเหล่านี้จะศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 8 ถึงชั้นปีที่ 12 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ถามเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเกยจคร้านของนักเรียนในด้านต่าง ๆ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติแบบสหสัมพันธ์พหุคูณ และหาค่าความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เป็นผลกระทบต่อความเกยจคร้านของนักเรียนมากที่สุด และสามารถทำนายความเกยจคร้านของนักเรียนมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านเจตคติต่อครู

ดัดเลย์ คาร์เนส เบอร์สัน (Dudley Carnes Burson 1986: 2935A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Comparison of Study Habits and Attitudes of Academically Successful and Academically Unsuccessful American Indian Students in Higher Education" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานิสัยในการเรียน เจตคติในการเรียน พร้อมทั้งเปรียบเทียบนิสัยในการเรียนและเจตคติในการเรียนระหว่างนักศึกษาที่ประสบผลสำเร็จในการเรียน และนักศึกษาที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียน จำนวน 87 คน ในมหาวิทยาลัยอาริโซนาเหนือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจนิสัยในการเรียน และเจตคติในการเรียนของ Brow - Holtzman วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เปรียบเทียบค่าที (t-test) และค่า Chi-Square ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียนจะมีความแตกต่างกับนักศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการเรียนทางด้านการเตรียมตัวทางด้านวิชาการ ในด้านของเจตคติที่นักศึกษามีต่ออาจารย์ผู้สอน ทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกัน

จากงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่ได้กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า พฤติกรรมการเรียนเจตคติต่อครู และผลสัมฤทธิ์การเรียนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์การวิจัยที่ทำการ

ศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์กันระหว่างพฤติกรรมการเรียน เจตคติต่อครู และผลสัมฤทธิ์การเรียนนี้ โดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาสังคมศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียน เจตคติต่อครู และผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในกรุงเทพมหานคร